

Eluring

„Muidugi on mu aruanne kummaline, ilma korraliku alguse ja lõputa. See polegi mingi õige aruanne, sest *need*, kes tegid minust Vaatleja, nägid kõike mu silmade läbi. Ainult et kui ma lõpuks aru sain, mida ma vaatlema pean, hakkasin paljalt kiusu pärast vaatlema nii vähe kui võimalik. Üldiselt pole ma *neid* ammu enam tajunud, nii et tundub, et nad lõpuks tüdinesid. Võit seegi. Ma kirjutan seda endale ja ma ei ole kindel, kas poleks parem need paberid enne lõppu ära põletada. See hoiab mind tegevuses. Muidu ma läheksin hulluks... kui oleks veel kuhugi minna. Lisaks ei taha ma luua uut religiooni. Mingi võõra, kõigis aspektides jumaliku jõu sekkumises inimkonna tegemistesse ei saa ka kõige juhmimatel kahtlusi olla, kuid kas on vaja personifitseeritud legende? Pealegi on mul häbi.

Süütunne, kahetsus – täiesti asjatud, muide. Igatsus ammu kadunud maailma ja sõprade järele – kas nemad sooviksid olla legendide aines? Lõpuks – mida ma õieti tean? Ma olen püüdnud aimata, millest see kõik algas, kuid ma tean liiga vähe. Lõpp aga... eks te ju teate paremini.

Esimeseks tahate te küsida, miks mina? Täpsemalt, miks meie? Miks valiti kõigist miljarditest just meid? Võib-olla oli esimene valik tõesti juhuslik... või oli seal taga tuhandeid detaile, millest ma midagi ei tea. Ma arvan, et kõik algas Margost, kuid selles ei ole mingit loogikat, sest ükskõik kuidas ma üritan pilti kokku panna, tuli *neil* tegutsema asuda vähemalt sajandeid tagasi. Ent ma ei ole *neist* kunagi aru saanud. Kõigiga, kelle mõtetesse ma luban endal aeg-ajalt pilku heita, olen ma vestelnud ja nad on ise mulle rääkinud, mida nad ühel või teisel puhul mõtlesid või tundsid. Mitte kordagi ei ole ma katsunud ära arvata, mis *nende* hinges toimus.

Mis sest, et mõnega neist olen ma väga lähedalt suhelnud. Kuidas on võimalik kellegagi veel lähemalt suhelda, kui naelutada ta umbes 30 terava esemega põranda külge kinni? Siis ma arvasin, et kui neile üldse kehtivad mingisugused füüsikaseadused, peaks too olevus, seesama, kes otseselt tegi palju, et Maa hukule määrata, olema nüüd üsna kindlalt minu juures paigas. Et selles on omajagu õiglust, et ta jagab meie saatust. Mul oli õigus, ja ei olnud ka.

Me kohtusime esmakordselt... jah, kui ma teaksin, mis kuupäev on. Võib-olla 40, võib-olla juba 60 aastat tagasi. Igatahes oli see kaheksa aastat enne Pimedaid Päevi. Üritades oma paberites korda luua, sean kronoloogilisse järjekorda ka kunagi väga ammu kirjutatud lõigud. Ma olen neid kirjutanud üle ja üle, kasutades paberit, mis mu lävele tekib, ent alles on ka esimesed käsikirjad. Kui kummaline on seda mul endalgi lugeda!”

Tumedasse mantlisse mähitud keskmist või sellest raasuke väiksemat kasvu mees ootas mererannal, seal, kus algas kindlam maa, mida sügistormid enam üle ei ujuta. Iga natukese aja tagant keeras ta end erinevates suundades ja puuris pilguga ümbrust, justkui poleks tal õrnatatki aimu, kust suunast oodatav ilmuma peaks. Nii see tegelikult oligi ja enamasti riivas ta vaid lühidalt tumedat, ebasõbralikku merd, mis valgeid vahuharju tuima järjekindlusega kohinal poolkülmunud liivale läkitas, pühendades suurema osa tähelepanust linnale, mis siin mere kaldal lebas.

Tegelikult tuleks viimast väidet täpsustada – linnade puhul on tavaline, et need on end mingi veekogu kaldale sisse seadnud, ent vaevalt veekogu, antud juhul siis meri selle koosluse üle õnnelik on. Ütleme siis nii, et küllap olid inimesed oma linna igale poole teha proovinud, ent ellu olid jäänud ainult need, mis suutsid vältida sita sisse uppumist. Veekogu kaldal asumine tähendas siis

muidugi, et vaene veekogu pidi enda hooleks võtma kõik selle, mis inimese elutegevusest üle jäi. Ilma nii-öelda anaalse väljundita linnade saatus oli teenitult sünge – poeetiliselt nimetatakse seda ökoloogiliseks katastroofiks. Need ei ole eufemismid – „sitt” on muutunud peaaegu mõttetuks mõisteks, sest ei tähista enam ammu ainult toda poolvedelat pruunikat ollust, mida hea tahtmise korral võib ka väetisena roheline juurdetekomist kasutada, ja mis lõppkokkuvõttes on üks ohutumaid ja kasulikumaid inimtegevuse jääkprodukte. Kõik muu, mis kipub inimesel üle jääma, kui ta teeb asju, milleta enam läbi ei saa – veider, sada aastat tagasi sai – on kõigele elusale määratult ohtlikum.

Seega sõnastagem esimene sentents ümber – ootaja pööras suurema osa tähelepanust linnale, mis haises siin mere kaldal, ja mitte merele, mis sealsamas liimendas.

Korruga kuulis meie ootaja just sellest ootamatust suunast kädisevat vandumist. Ta pöördus kiiresti ja märkas väikest karvast kogu seismas veepiiril kividel, millest laine aeg-ajalt üle käis. Kogu paistis olevat ärritatud ja tusane, justkui oleks ta oodanud soojemat vastuvõttu – ja seda ka väga otseses mõttes. Olend tammus pisut aega jäätunud ja libedatel kividel, siis aga jõudis vist järeldusele, et ega siin niipea miski paremaks ei lähe, ja hakkas kalda poole tulema. Talle üsna ilmselt ei meeldinud sabaalust kastev külm soolane vesi, kuid tulles näitas ta ometi üles asjakohast ettevaatust, kuna kallas oli seal täis kõikvõimalikku rämpsust, mis kunagi loodetavasti arheoloogide tegevuses ja õnnelikud hoiab. Olevikus, nagu öeldud, sellest vaevalt keegi vaimustub.

Lubatagu siinkohal veel üks selgitus – nimelt eksisteerib üks grupp inimesi, kelle suhtes paljudel linnakodanikel on siiani irratsionaalne pettekujutelm, et needsinatsed on linna hüvanguks linna valitsema pandud. Neile heidetakse selles kontekstis tihti ette süsteemse mõtlemise puudumist.

Lähemal vaatlusel osutuvad nende mõtted ja teod vägagi süsteemseteks ja läbimõelduteks, ent see ei ole mitte linna hüvangu süsteem, vaid hulga inimlikum ja arusaadavam mõõde. Kõik lubadused, mida nad kunagi ehk anda võivad, tühistuvad sel hetkel, kui valimiskastid suletakse, ja edasi tegelevad nad oma vanaduspäevade kindlustamisega. Te olete ju lapsena mänginud seda mängu, et ei tohi öelda „ei” ega „jaa”, „must” ega „valge”? Vat ega nad sulle ka ei ütle. Ikka linna hüvanguks oli selle linna tark ja ettenägelik valitsus tõstnud prügi minemavedamise hinna nii kõrgeks, et kodanikud, kes matemaatikaga hästi läbi said, võisid peale veerandtunnist paberinurgal sodimist järeldada, et ilmselt on kusagil terved töölisarmeed, kes iga äravisatud eseme hoolega puhtaks nühiivad, paberisse pakivad ja siis kindla korra järgi prügimäele maha asetavad. Kuna aga üks pilk nimetatud institutsioonile näitas, et midagi sellist seal kunagi toimunud ei ole, tuli vaid mõistatada, mispidi enamik sellest rahast otsuse tegijate taskusse voolas. Tavalisel kodanikul aga jäi vaid sülitada, ja kui uurida praktilist tegevust, siis hääletas ta rahakotiga linnavalitsuse maha.

Linnavalitsus temast muidugi ei hoolinud ja tema vastas samaga – ülaltpoolt ettekirjutatud „valikute” ritta oli unustatud lisamast prügifirma või pigem *meetod*, mida ometigi ebaausa konkurentsi tõttu välja jätta ei saanud, ehkki asjaosalised oleks andnud teab mis, et seda teha – aquaegadest tuntud MTÜ Metsaalune.

Olend astus üle lagunenenud kastide, üle kilerullide, katkiste triikraudade, otsis teed ümber autorvraki, vältis mingit musta ja läikivat lompit ja siis sattus juba pisut paremale pinnasele – kuivanud ja härmas kulule, mida ilmestasid ainult paberinutsakud ja tühjad pudelid. Ta seisis suurema kogu ees, uuris pahaselt oma jalgu ja väristas siis ennast.

„Räpane... Ja külm. Viimane kord, kui ma siin käisin...”

Mees silmitses teda pisut põrutatult. „Oli soojem? Millal see kord õieti oli?”

„Las ma mõtlen... Kohaliku aja järgi vist oma pool miljonit aastat tagasi.”

„Ja sellepärast saadetigi sind?”

„Mul olid kõige uuemad kogemused,” ajas väike karvane end pahaselt sirgu.

„Igavene häda...” pobises tumedas mantlis kuju arupidavalt. „Sa ei saa sellise välimusega kuhugi minna.”

„Mis sel häda on?” Karusnahkne kuju silmitses end igast kandist. „Saa aru, see on muidugi mingi lähend minu olemusest ja sinise maailma kõige intelligentsema olevuse kujust. Või?” Ta silmitses oma vestluskaaslast pikalt ja tundus, et talle hakkab midagi kohale jõudma.

„Just – „või”... Ma isegi ei tea, mismoodi peaks välja nägema see sinne kõige intelligentsem olevus, mida sa silmas pead, küll aga tunnen ma ära selle, mis sinust praegu saanud on.”

„Tore. Muide, ma kontrollisin – mõned üsna minu sarnased on siinsamas, kümme-kilomeetrit.”

„Ja kõike muud sa ignoreerisid? Selle olevuse nimi kohalikus keeles on „känguru” ja neid on jah mõned loomaaias.”

„Loomaaias?!? Sa tahad öelda, et...”

„Jah.” Mees ohkas. „Kui otse öelda, on tegemist rumalate loomadega, mida vabaduses leidub vaid ühel eraldatud mandril teisel pool maakera.” Tegelane vaatas end uuesti ja muutus pisut nukraks. Tegelikult vajus ta pikkadeks minutiteks mõttesse.

„Kui ruttu sa kuju vahetada saaksid?” katkestas mees vaikuse.

„Kui mu pagas oleks kohal, siis mõne tunniga... Aga seda veel ei ole.”

„Ja tuleb see? Kah poole miljoni aasta pärast või?”

„Jah... Ei. Aga võib aega minna.”

„Ja seni pead selline olema?”

„Jah.”

Mees mustas ohkas. „Läksime siis.”

Seda vestlust jälgisid veel ühed silmad – nimelt oli eemale pargitud üks auto, milles istusid mees ja naine. Mees oli pistnud käe naise riiete alla jalgevahale ja murdis pead, kuidas kaaslasele selgeks teha, et viimane võiks samuti käituda, too aga pigem talus toimuvat resigneerunult ning mõtles kes teab mitmendat korda, et peab omale rikkama armukese muretsema – et kaua sa ikka autos nagistad nagu teismeline. Ta jälgis hajameelselt kahte kogu eemal rannal ja arutles, kas tal jätkub välimust ja pealehakkamist leida kedagi, kellel oleks mingisugunegi elamine. Kes isegi ehk oleks vaba ja kes lõpuks kutsuks ta hoopis enda juurde elama.

Ega ta ikka päriselt oma silmi ei uskunud, kui sai aru, et üks neist kahest omavahel vesteldes autode suunas kõndivast olevusest on känguru. Ei uskunud eriti siis, kui nägi, kuidas mees uudishimulikult ringivahtivale elukale autoukse avas ja see esiistmele kobis. Ta lihtsalt ei osanudki midagi arvata ja lõpuks polnud see tema asi. Ainus pisut vallatu ja lohutust pakkuv mõte oli, et mõnel on kaaslasega veel hullemini läinud kui temal.”

Mees kirjutusmasina taga sirutas selga ja heitis oma vesistest silmadest pilgu ümbrusele. Pilt, mida ta nägi, oli kõike muud kui rõõmustav, ent see ei paistnud teda vähimalgi määral huvitavat.

„Veel mõned leheküljed ja ongi kõik.”

Tuba oli räämas ja koristamata, erinevatel alustel küünlad mehe töökohal – üks muide sulatatud inimkolbale – valgustasid vaid roheline paberiga kaetud lauda, jättes muu kopitava ja imalat haisu levitava elamise diskreetselt pimedusse. Ei olnud teada, kas oli öö või päev. Aknakatted olid tihedasti ees, üle kardinapuu oli lisaks visatud baikatekk ja kõige peale oli naeltega kinnitatud veel mingi ebamäärane riidekangas, milliseid teinekord võib leida pikemaegsete elamiste riietekappide alumistelt riiulitelt, sest pereema on selle kas hetke ajal või soodsalt ostnud, teadmata täpsemalt, mida sellega peale hakata.

Mees keeras järgmise lehe masinasse ja ründas klahve. Ta oli välimuselt umbes kaheksakümnene – või ka sajane – kottis dressipükstes ja maikasärgis, hallikasvalged juuksed pesemata ja sassis, hõre tokras habe särgikaelusest sisse topitud. Ta silmad olid vanadusest ja pidevast viletsas valguses töötamisest punased ja räämas.

Leht sai täis, mees haaras selle kiirustades, libistas pilgu üle ja heitis laual vedeleva ebakorrapärase vaksapaksuse käsikirjakuhja otsa. Ta keeras vandudes uue lehe trumlile ja muudkui kirjutas. Ta löi alailma valesti ja parandas, teinekord kustutas terveid lauseid musta markeriga ja kirjutas need uuesti, nii et käsikiri oli kõike muud kui korrektne. Tundus, et kuigi ta on seda mehaanilist kirjutusmasinat terve eluea kasutanud, hakkab selle aeg igas mõttes otsa saama.

„Kõik need vanad osad on täis tolle aja vaimu. Ma olen selle kõik meelega sisse jätnud, sest seda ajastu fluidumit ei asenda miski, mis sest, et kõigel sellel nüüd enam mingit tähtsust pole. Ma olen alles jätnud ka selle pisut kerglase tooni, mida on kohane veel vanemast ajast pärit mõistega nimetada völlahuumoriks. Küllap õpetatakse ka praegu ajalugu, kuigi Pimeduse Päevade eelne aeg kipub praeguste laste peades muinasjuttudega kokku sulama. Aga ka seda stiili olen ma viljelenud – lihtsalt teist liiki völlahuumor, eks ole.

*

Elas kord üks poiss. Tema nimi oli Hugo. Ta oli oma vanemate ainus laps. Kui muinasjuttudes sisaldab selline tõdemus ka paraja annuse traagikat, andes mõista, et vanematel on miskipärast väga halvasti läinud, kuivõrd neil vaid üks laps on, siis seal, kus ma elasin, oli see väga levinud ja keegi ei pidanud seda traagiliseks. Vaat et normiks peeti. Ega traagika siis kuhugi kadunud ei olnud. Traagika on mõnikord nii suur, et seda lihtsalt ei näe, see hõlmab terveid mandreid ja ajastuid. Ka minu vanematel ei olnud õdesid ega vendi. Küll aga oli neil kummalgi terve persetäis onusid ja tädisid. Emal vist kaheksa ja isal lausa kolmteist. Kogu minu lapsepõlve mäletan ma seda kohutavat vanadusnõtra karja kogunemas sünnipäevadel ja jõulude ajal, vaatamas mind nagu imeasja ja heietamas ikka neidsamu vanu lugusid. Ei, mõnda aega oli see päris pull, sest kuigi olid olemas ka kaks minust paar aastat vanemat tüdrukut, ühe vanatädi lapselapsed, kellega ma kunagi eriti ei seltsinud, sain alati jõulude ja sünnipäevade ajal kuhjades kingitusi ning üldiselt võisin teha, mida tahtsin, kõik oli alati hästi. Alles millalgi teismeliseeas tuli arusaamine, kui hale ja lootusetu on kogu see sõda ja „olusid” vabanduseks toov luuserite kari. Oh, muidugi jäid need lihtsad inimesed sõjale jalgu ja muidugi elasime me õigusteta riigis, mis omaenda rahvast röövides üritas maailmale muljet avaldada, kuid suurem osa inimesi – just lihtsaid inimesi – võtsid seda kui paratamatust ja tulid hästi-halvasti oma eluga toime, lootes olude paranemisele ja tulevikule. Rahvas jäi elama. Need mu vanatädid-vanaonud on nüüdseks kõik surnud.

Järglasteta.

Välja surnud.

Luuserid.

Sitt veri.

Mis ma ise olen?

*

Meid oli neli sõpra. Reinar, Andreas ja Uldar. Mina olin neljas. Mina lugesin nii vähe, et mind kiputi alailma unustama. Täpsemalt olid vaid Andreas ja Reinar. Ka Uldar ei lugenud. Alguses. Paratamatult pean rääkima ka füüsilisest poolest ja kui Andreas ja Reinar olid sellised tavalised... Jah, kuidas ma seda ütlen? Nad olid klassi kehalise kasvatuse poisterivis ikka esimeses kolmandikus. Kui joosti võidu, olid nad ikka esimeses kolmandikus ja nii ka kõiges muus – kui valiti võistkondi, valiti neid ikka esimeses kolmandikus ja tegelikult kehtis see ka õppimise kohta – nad olid õppeedukuseltki esimeses kolmandikus. Meie kolmas, Uldar, oli suur, igat pidi suur, ehk otse öeldes kohutavalt rasvas. Ma arvan, et midagi otseselt tal viga ei olnud, sest näiteks kehalisest kasvatusest ta vabastatud ei olnud. Arusaadavalt oli ta seal kõigi naljanumber ja kuigi me sõpradena teda just otseselt ei kiusanud, oli teinekord end väga raske valitseda. Me olime ju lapsed. Ta oli hea õpilane, ikka selline, kes olümpiaadidel käis, nii et eks meil olid natuke kasud sees kah. Mina? Mina olin geenius. Enda arvates muidugi. Pisikest kasvu nohik ühesõnaga. Prillidega. Prillidest sain lahti alles siis, kui *nemad* leidsid, et Vaatleja peab korralikult nägema. Eks see ole aidanud mul siiani vastu pidada... kuid ma kaldun kõrvale. Ma ei olnud oluline. Oluline toimus Andrease ja Reinari vahel ning Uldar oli pigem selline tasakaalustav element, mis lasi neil kaklemata koos püsida. Tema oli see, kes jahutas maha liiga kuumad pead, kes pakkus lahendused keerulistele situatsioonidele, kes oli katalüsaatoriks

leppimistele, kui olime taas mingil igitobedal põhjusel tülli pööranud, tema oli... jah, ta oli meie sõber. Täie õigusega. Nagu minagi.

Andrease ja Reinari rivaliteet sai uue mõõtme siis, kui tüdrukud mängu tulid. See, et nad koolipidudel ikka üht ja sama seebitasid, oli mäng, see, et nad valisid esinduslikke sõbrannasid ja viskasid kulli-kirja, kes kumma saab, oli mäng. Margo oli tõelisus.

Elas kord üks tüdruk, kelle nimi oli Margo... Isegi selle nime pani talle tõenäoliselt mõni ametnik, sest ta olevat imikuna hüljatud. Arvatavasti pidi ta kasuema kunagi abielus olema, sest üksikutele tavaliselt lapsi ei anta, kuid sellal, kui meie kamp talle otsa jooksis, elasid nad kahekesi.

Margo... Kuidas saab üks naine täiuslik olla? On asi ainult selles, et me armunud olime? Jah ja ei. Suhteliselt väikest kasvu, sale, kuid üsna tugev ja toekas, sportlik selline, laiad puusad, rinnad vist juba 15-selt D, ja kõige selle juurde armas nõbinina ja pikad heledad lokkis juuksed. Täiuslik. Ma ei saa muud arvata, kui et kõik algas temast. Pidi algama. Sel juhul valiti meid kõiki teisi vaid sellepärast, et me temale ligi võisime pääseda. Aga temast endast ei tea ma praktiliselt midagi.

Ma jäin neljandaks. See oli vist see esimene kord, mil ma täie kibedusega teadvustasin, et Andreas ja Reinari juhivad mängu. Et neil on parem väljanägemine ja maitse, et nad on sõnaosavamad ja julgemad. Ka seda, et Andrease hele pea ja nilbed naljad meeldivad tüdrukutele rohkem kui Reinari – olgem ausad, tollal suuresti teeseldud – tõsidus ja küpsus. Oh, väike lohutus, et Uldargi temasse täiesti ilmselt armunud oli. Meie ei lugenud. Mina olin, nagu olin, keegi ei võtnud mind tõsiselt, Uldar aga... see oli naljakas ja kurb. Ega ta ei julgenudki ühtki lähenemiskatset teha, Margost kõva kolm korda suurem, nagu ta oli, kuid see pilk, millega ta tüdrukut jälgis, ütles rohkem kui vaksapaksune romaan.

Palju hullem oli, et ma jäin hiljem kolmandaks ja veel hiljem teiseks.

Aga ka sellest esimesest korrast mäletan ma seda korgitserina sees keeravat kadedust, kui Andreas pajatas, et ta imestab, kuidas Margo saab alati olla täiesti puhas sealt, kus väga raske on puhtust hoida. Me noogutasime kõiketeadvalt, endil sisemus keemas. Tookord see ühendas meid kolme. Siis, kui ma teiseks jäin, oli hullem. See oli pärast seda, kui Uldar oli kolm aastat kusagil sõjaväes dieedil olnud ja nälginud rambona tagasi tuli.”

Mees asus ta käsikirja korrastama, luges siit-sealt omaette vandudes, kuid parandama siiski enam ei hakanud. Kehitas õlgu ja hakkas toppima pabereid kiirkõitjatesse, kus ootas juba ees aukartustäratav kogus erinevas narmendamisastmes pabereid. Ta pühkis ühe liigutusega laua lagedaks ning asetas keskele, kõige nähtavamale kohale viimase kausta.

Ta keerutas käes musta markerit, luges pappkaanelt kirja: „Sellele, kes juhtub leidma. Tähtis!” puhkes rämedalt naerma – naer läks üle kõhahooks – ja sodis kirja mustaks.

Ta lükkas tooli taha. Miski kröksatas. Ta kummardas ja leidis telefonitoru. Uus naeruhoo. Ta tiris juhtmest ja kusagilt prahi alt ilmus ka telefon, mis ilmselt ammu enam ei töötanud. Aparaat lendas nurka.

Mehe tähelepanu köitis laua alt välja valguv valge loik. Ta vaatas üle lauaserava ja avastas ümberlâinud piimapaki, tõstis selle üles, maitstes ja kirtsutas nina. Hetkeks jäi ta kõhkema, kaaludes ilmselt, mida pakiga teha, purskas taas kâhinal naerma ja virutas selle eemale vastu seinu.

„Nad toovad neid ikka mulle. Miks nad seda teevad? Peab küsima... Ma peaksin juba ammu surnud olema. Sellest ajast, kui päike kustus... või vähemalt sellest ajast, kui uus süttis. Temagi peaks juba väga ammu surnud olema. Aga ei ole.”

Ta tõusis ja komberdas WC-sse. Ta oli ilmselt aja kulu unustanud, sest põie tühjendamine võttis tal väga kaua aega. Ta tõmbas vett ja tundus üllatuvat, kui see tõesti pahinal voolama hakkas. Ta luksatas kõledalt ja tuli siis tuppa tagasi, kohmerdas hetkeks püksiluku kallal, ent loobus. Ta istus, avas laua ülemise sahtli, võttis sealt kohmaka 9-millimeetrise Makarovi püstoli, kontrollis seda ja lasi endale kuuli pähe.

Lask kaikus kõrvulukustavalt väikeses ruumis, kuul tungis läbi suulae aiju, paisates teel laiali vere-

ja koepritsmeid, õhus levis kirbe püssirohuhais. Vilinal õhku ahmides paiskus mehe keha spasmiss ettepoole, ta sõrmed lõtvusid ja relv pudenes maha, kui ta pea lauale langes.

„Reinar ja Uldar sadasid mulle ühel õhtul sisse, kaasas esmapilgul kaks räabakat litsi. Alles järgmisel sekundil sain ma aru, et üht neist ma tunnen. Kummaline kuum jutt käis südame alt läbi.

„No tere, vana abielumees. Kuivad siin selgel reedeõhtul?” täheldas Reinar ilmselget.

„Sorri, et ootamatult, eks ole. Meil on üht-teist külakostiks ka kaasas. Mõtlesime, et üllatame vanu sõpru,” oli Uldar hulga viisakam.

Noogutasin kõrvale astudes ja hüüdsin üle õla: „Tiina, vanad sõbrad tulid külla!”

Siis pöördusin ja tõtt-õelda vajus mul suu lahti, sest alles sel hetkel teadvustasin, et Margo on Uldariga. Nimelt aitas viimane Margol mantlit seljast ja pilk, mille ta üle õla mehele heitis, oli... Sedamoodi vaatavad meest armastavad naised. Mind on vaadatud selle pilguga, ehkki mitte mu oma naine Tiina, kuid ainus, kellest ma tõesti oleksin tahtnud, et ta mind nii vaataks, oli Margo. Tema aga oli kord niimoodi vaadanud Andreast, siis Reinarit ja nüüd vaatas hoopis Uldarit. Hilja, taas hilja, maha magatud, mööda lastud – prahvatas minus kibe armukadedus.

Tuli Tiina.

„Minu naine Tiina,” viskasin sisenenutele. „Margo, meie lapsepõlvesõber. Ja tema?” vaatasin venelanna poole. Too tüdruk oli päris kenake, ehkki mul oli sekundiga selge, et meie rahva hulgast ta pärit ei ole.

„Nastja,” tutvustas Reinar. „Ta saab natuke eesti keelest aru. Tiina, Hugo,” tutvustas ta siis ka meid. Minu jaoks pani just see asja lõplikult paika, sest seni olin võinud end lohutada mõttega, et ehk on Uldar lihtsalt viisakas.

Me olime mõne aasta eest saanud mu vanatädi tühjaksjäänud talu paarkümmend kilomeetrit linnast, nii et ruumi oli meil lähedalt, ehkki talvel kõike soojaks kütta ei jõudnudki. Mina, mu naine ja kolm last. Lapsed olid arusaadavalt väga väikesed, nii et Tiina heitis mulle ainult viltuse pilgu ja kadus ülakorrusele, olles rohkem moepärast juhatanud külalised elutuppa ja andnud mulle käsu neile midagi ninaesist otsida. Panin siis kohvi keema ja improviseerisin külmkapist leiduvast midagi lauale. Neil oli muide tõesti piisavalt igasugust kraami kaasas, nii et probleemi ei olnud. Nad olid muidugi kusagil ka korraliku põhja alla võtnud ja mul tuli pingutada, et järele jõuda. Mu meeoleolu muidugi soosis seda.

„Kas tead, kuidas nad üldse tuttavaks said?” kuulsin Reinarit mingil ajal naistelt küsimas. Nojah, Margot polnud me ju aastaid näinud ja Nastja ei saanudki seda teada... kui ta üldse küsimusest aru sai.

„Räägi parem, kuidas te Margoga kokku saite?” pöördusin Uldari poole.

Reinar ei lasknud end häirida. „Ma töötasin sellal lihakombinaadis. Mina tegelikult leidsin Tiina. Käisin temaga mõnd aega. Siis ühel päeval ütlesin, et eks ole, me oleme sõbrad, aita hädast välja. Et ma lubasin ühe sõbra ühe daamiga kokku viia, aga esialgu peab jääma mulje, nagu mina temaga käiksin. Hugole rääkisin sedasama juttu teistpidi – et mul on vaja ühest daamist lahti saada, aga nii, et kõigile jääks mulje, et tema minu maha jättis. Nii ma siis määrasin ühel õhtul neile linna kohtumised, nii viiekümnemeetrise vahega. Läksin koos Hugoga Tiina juurde, tutvustasin neid, ütlesin Hugole: „Tegele temaga,” ja läksin tõin Anneli ära. Ega ma muidugi lootnud, et Tiina mu nii põhjalikult maha jätab.” Ta heitis vallatu pilgu minu poole. „Tegelikult oli see väikeseks kompensatsiooniks mõeldud. Vaata, ta tahtis just oma endisest, Üllekast, lahti saada ja määris teda mulle pähe. Olin siis just natuke lage ja kui ma talle helistasin, et kas sa saad raha laenata – teate mis killu ta pani? „Kurat, kuulab minu makki, magab minu naisega ja siis tuleb veel raha küsima!” Nojah, ma olin ta sanga ka sisse vehkinud – ma ei talu vaikust.”

Just siis kuulsin Tiinat alla tulemas.

„Ja enne seda panid sa vist Andrease paari?”

„Jah, läks nii.” Ta irvitas mõnuga. „Tiina just rääkis, et neil seal ülemusel sihuke eriti uhke ja

ligipääsmatu tütar, modell ja puha. Et nii üks kui teine on proovinud talle näppe taha ajada, aga edutult. No ma siis küsisin talt numbri ja saatsin Andrease peale – et vaata, mida ära teha suudad. Ilge rõõm oli paar nädalat hiljem teatada, et sõber elab Anneli pool.”

„Me oleme jah üks suutlik kari,” lubasin endale märkuse, mis ei kõlanud just süütuimalt. „Uldar on kah vist eluga kuhugi jõudnud?”

Mul oli hea meel silmanurgast tõdeda, et Reinari selle peale hambad paljastas ja mõneks sekundiks väga süngeks muutus.

„Jah.” Ta oli neist vist kõige kainem, kui Tiina välja arvata. „Muide, ma nägin Andreast. Ta õpib ülikoolis ja on observatooriumis tööd saanud. Neil on laps ja üldse paistab hästi minevat.”

„Naise vanemad peavad üleval?” ei suutnud ma pistmata jätta. Kõige vähem talusin ma jutte teiste õnnest.

„Ilmselt küll,” kehtis Uldar õlgu. „Käisime tal Margoga külas. Ja ega teil ka halvasti lähe. Kuidas lapsed?” pöördus ta Tiina poole.

„Kasvavad,” poetas see. „Vanem saab juba asjast aru, kuid on kõige tüütum, kaksikud aga õnneks magavad veel suurema osa ajast.”

Uldar küsis veel midagi ja mõnda aega, enne kui Tiina ülakorrusele tagasi läks, vestlesid nad lastest. Paistis, et Tiina lausa flirtis mu vana sõbraga ja ainuke äraspidine lohutus oli, et Margo vastu pole tal mingit šanssi. Kummatigi polnud ma ammu kuulnud teda selliselt lahke ja natuke kudrutava tooniga rääkimas. Minu peale ta põhiliselt karjus.

Mingil hetkel ma mõistsin, et õhtu pole üldse mitte lõbus – vähemalt rõhuva enamiku jaoks meist – ja et ma olen täis nagu tatikas. Möödapääsmatuks muutus see tõdemus siis, kui avastasin Margo ja Uldari eemal diivanil omas maailmas teineteisele sügavalt silma vaatamas, Reinari minu kaelas nutmas ja Nastja pisut hämmeldunud pilgul seda kõike jälgimas.

„Kuidas sa Tiinat üldse välja kannatad?” oli mu sõber juba saavutanud süüdimatu avameelsuse staadiumi. „Ma ei küsi sult seda, miks sa seda tegid, sellest hoolimata et sa pole enda jutu järgi algusest peale korralikult keppi saanud... Ma ei küsi sult isegi seda, kuidas nii vana naisega olla on... kuigi 28 pole just eriline vanus, olgu...” Ta kogus mõtteid. See võttis tal juba aega. „Ma mõtlen, et mis sa temas üldse leidsid? Olgu, mäletad, kui ma rääkisin, et mul on vallasemamagnet tagumikus? Et leian muudkui neid? Tegelt on muidugi vastupidi – vallasemad on kerge ja täiesti ebahuvitav saak. Eriti Tiina-sugused. Ainuke esmapilgul ligitõmbav asi tema juures on, et ta on kõhn nagu hambaork. Ainult et mäletad seda korda, kui nad meie ees läksid? Anneli oli samas kaalus ja sama kasvu, mõlemal olid lühikesed seelikud. Annelil olid naisejalad, Tiinal mingid mõhaldised kepid... Kesse värdjas mõtles välja täistopitud rinnahoidjad? Sa oled selle üllatuse isegi üle elanud, kus sa pääsesid – et kui tissivõimendi ära võtta, siis ei ole kohe üldse mitte midagi ja vähe sellest, see, mida ei ole, ripub... Ja räpane on ta ka.”

Ei ole just meeldiv seda kõike oma abikaasa kohta kuulda. Eriti kui see kõik vastikult tõsi on. Ja selles staadiumis Reinariga polnud midagi teha. Olime korra jõudnud veenduda, et ta räägib edasi ka siis, kui on korralikult, ma rõhutan, väga korralikult tappa saanud.

Uldar ja Margo tõusid ning mu vana sõber poetas, et nad on väsinud ja loodetavasti annab seltskond andeks, et nad tõmbuvad sellesse ruumi, mille Tiina neile kätte näitas. Ma ei olnud märganudki, millal Tiina seda jõudis, seda esiteks, kuid just see, kuidas nad käsikäes sinna läksid ja ma teadsin, et vaevalt paari minuti pärast on Margo alasti Uldari kaisus – see lõi mu kaineks. Reinarile mõjus see vastupidi.

„Kuradi lits, ei tea, palju Uldar talle maksab,” porises ta veel omaette, enne kui sinnasamasse diivanile end külili keeras. Nastja proovis teda paar korda raputada ja vaatas siis pisut abitult minu otsa, sest – taas sõpra tundes – tal oleks Egiptuse muumiatega rohkem lootust olnud.

Alumise korruse elutoast teisel pool oli teine kamber, kus midagi voodisarnast külalisi ootamas, ja nii ma siis viipas Nastja sinna.

Ma läksin talle järele. Ta vaatas mind kümme sekundit, siis kehtis õlgu ja tõmbas sviitri üle pea, avas teksade luku, istus voodiservale ja ajas püksid maha. Kui mul ehk polnudki talle järele minnes väga selget plaani, siis nähes noort kaunist pesuväel tüdrukut, sain ma aru, kuidas mees võib

vägistada. Aga muidugi ei olnud seda tarvis. Kui ma oma särgi ja teksad maha ajasin, palus ta tule kustutada ja lipsas teki alla. Selleks ajaks, kui talle järgnesin, oli ta pesu ära võtnud, märg ja valmis. Ma muidugi ei jäänud ta juurde, sest ükskõik kui vähe ma Tiinat ka austasin, ei olnud ma siis veel valmis teda maha jätma, kolme väikese lapse ema, nagu ta oli, kaks neist veel minu omad. Ent oma joodikutest sõprade kontrollimise ettekäändel käisin öö jooksul veel kaks korda all. Nastjale paistis see meeldivat.”

Möödus pool minutit, siis hakkas mees silmi pilgutama. Ta tõstis pea ja katsus otsaesist, ohkas ja pühkis särgisabaga maha suurema veresodi. Kokkukasvanud haav punetas tugevasti, kuid hakkas juba armistuma.

„Türa!” röökis ta siis kõigest kõrist, pekstes kätega lauda. Käed said haiget ja mõnda aega tihkus ta neid sülle surudes nutta.

„Ikka ei aita?” kostis nurgast vaikne seletamatult irooniline küsimus.

„Ikka veel ei aita,” ohkas mees tüdinult.

„Ma olen sulle tosin korda öelnud, et võid ju minu pealt vaadata. Ma tahan siit rohkem minema kui sina.“

„Ma ei usalda sind.”

Mees tõusis ja kõndis nurka, kust hää kostis. Ta lükkas kõrvale musta eesriide, mis seda ruumiosa eraldas, ja jäi mõtlikult silmitsema ilmselt kunagi mingist põrandast hooletult välja saetud tahvlit, täpsemalt kummalist karvast, poolhüübinud verest korpas ja kohutavalt haisvat moodustist, mis oli terastraadiga puntraks kinni seotud ja tosina umbes 10” naela ning lisaks veel mitmete erinevate sellest läbi löödud terariistadega puidu külge kinni naelutatud.

„Pealegi, kui see kõik lõppeb, saad sina koju, mina olematusse. Sina pääsed vabadusse, mina suren. Ma ei saa välistada võimalust, et sina võid ohverdada mõned aastad oma lõputust elust, et teha siin veel midagi, mis mulle ja teistele inimestele üldse hea ei ole.”

„Sulle *ja* teistele inimestele?”

„Issand, kui vastik sa oled! Mandariini?” Ta leidis ühe prahihunnikust ja justkui pakkus seda elukale.

„Sina ka, sina ka,” porises too silmi sulgedes.

Mees tõmbas eesriide ette tagasi ja suundus laua äärde. Ta sobras kaustas, justkui võitles endaga, andis alla ja leidis otsitava peaaegu käsikaudu.

„See oli hiljem, kui *ta* juba siin oli. Kui ma hakkasin aru saama, et *neil* on tõsi taga. Kui too Vanade Täherahvaste esindaja, kelle jaoks mul nimegi pole, oli minust Vaatleja teinud. Talle millegipärast üldse ei meeldi, kui ma teda känguruks nimetan; ma ei oleks varem arvanud, et jumalad on nii väikeste asjade suhtes õrnatundelised.

Ma oleksin eelistanud neid asju mitte näha. Kõige parem, kui sellised asjad üldse ei eksisteerikski, kuid kuna need objektiivselt olemas on... ma ikkagi ei tea.

See oli Margo, tema nii ilmne vajadus ülivõimsa kaitse järele, isata kasvanud hüljatud tüdruk, nagu ta oli. Tasub siis imestada, et kui mu karvane sõber tuli, reetsin ma inimsuse ja inimkonna, et olla osa jumalikest jõududest, mis näisid kõikjal pead tõstvat? Ma olen maksnud ränka hinda.

Ma olin kindel, et see on lõpp, ja ma kõndisin ringi, abitusest ja leinast segane.

Jah, mulle antud võimetega olen ma näinud asju, mida too känguru, kes need mulle andis, ilmselt ei oleks tahtnud, et ma näen.

*

Valgest marmorist sambad tõusid siredate nõeltena ja lõppesid siis. Katust ei olnud. Siin ei sadanud

kunagi, nagu polnud siin ka õhku ja vett, ja loomulikult ka mitte midagi elavat, kui mitte arvestada kahte ligikaudu inimesesarnast kogu, kes heledavärvilisel mosaiikpõrandal jalutades vestlesid. Aga see oli hoopis teine asi.

„Sa oled graafikust maas,” mörises valgesse kullaga ääristatud toogasse mähitud vanem habetanud kuju. Tema sandaalid oleksid kividel lätsunud, kuid tühjuses helisid ei ole.

„Me ei ole graafikust maas, Isa,” vastas noorem tegelane. „Graafik on valesti koostatud.”

Ta kandis lihtsat koredast riidest rüüd, mis jättis paljaks ta õlad, käsivarred ja jalad poolest reiest. Vanem mees silmitses teda halvakspanuga.

„Ise sa panid endale selle piiri. Ja miks me sellised välja näeme?”

„Et miks sa ise selline paks ja toogas oled? Sest teksades näeksid sa veel rõvedam välja. Olgu, sest sinu olemus on selline – tüsedusele kalduv ja heasüdamlik.”

„Kuule, nagu sa ei teaks, kui palju kordi on seda läbi mängitud. See ei ole minu olemus rohkem kui need tobedad naelaaugud ja odahaav, mida sina kannad. See on mõttetu teater. Sa polnud veel sellesse dimensiooni sündinudki, kui too tegelane – muide: üks pikast reast, kuigi see ei tee teda sugugi mitte väiksemaks – oma võitlusi võitles. Ja see ei ole lisaks ei ainuke ega tähtsaim panteon seal all.” Ta osutas tähises tühjuses laiutavale Maale. „Ma ei ole ka üheski tähenduses su isa, nii nagu Jeesus ei olnud Zeusi poeg. See on vana ja tolmunud partituur.”

„Ma vabandan oma puupäisuse pärast.” Marmorsambad hajusid ja kuldvalges toogas mehe asemele jäi rasketieristatav tühjus. Teine mees muutus mustas ülikonnas ärimeheks.

„Ajastute kell kiireneb. See olid siiski sina, kes pani aluse headusele, helgeimale maailmale, mida see noor planeet näinud on.” Noorem mees võttis õhust päikesepriidid, proovis neid ette, kehtitas õlgu, kirtsutas nina ja viskas siis priidid minema; need hajusid enne mahakukkumist.

„Seda ei teinud mina. Nemad ise. Pagendatud ei taha, et nad hävitatakse. Neis endis on jõudu.

Jõudu, mida te kardate. Aga me kõik – Vanad Täherahvad, Tuumahõim, Hajuspilvede Teadvused ja Pagendatud – mängime oma mängu. Me ässitame tsivilisatsioone üksteise vastu ja muudame armastuse vihkamiseks. Igast helgusest saab lõpuks sigadus ja vastupidi. Lõpuks me kõik taandume. Seda enam, et Maal pole meil ammu peidukohti ja varsti tuleb ka Kuu maha jätta – inimesed käisid siin ja tulevad uuesti.”

„Neid ei lasta kaugemale. Sa tead, milline on otsus. Ükski vihkamise kultuur ei tohi jõuda tähtedevahelise liikluseni! Nad on muide juba ise piisavalt targad, et seda mõista – edasi tulevad tuumajõud ja siis tuleb paratamatult minna ruumi struktuuri kallale. Sest tähed kutsuvad. Ma ei valinud seda endist kuju juhuslikult. Mees, kes rääkis andestamisest ja ligimesearmastusest, on tolle väga tüüpilise vihkamise kultuuri vaimne isa. Ja sinagi võiksid mingisuguse kuju võtta. Ebamugav on rääkida singulaarsusega.”

Sinna, kus enne oli seisnud Zeus, tekkis vana sarisse mähitud hindu naine.

„Ema Teresa!” pahvatas ärimees. „Milline ironia!”

„Nagu seegi, et kasvu piiride aruande tegijad nimetava end Rooma klubiks. Impeerium, mis purustati igavese õnne lubadusega, et selle varemetele rajada uus impeerium. Nagu ülejäänud maailma ei eksisteeriksiki.”

„Nii on see alati olnud. See kehtib tolle planeedi ja kogu ülejäänud siinse Universuminurga suhtes ikkagi. Mida sa ootad? Millele loodad? Sa ei ole mulle oma plaanidest rääkinud – ega sa ometi mõtle taas lunastaja tulemisele? See trikk läheb läbi ainult üks kord, kuigi see oli geniaalne ja ma arvan, et parasjagu valus.”

„Veelkord – mina ei teinud seda.”

„Ja mina polnud siia sündinudki, nagu sa ütled.. Kas keegi teine on?”

„Jah.”

„Kas ta päästab maailma?”

„Jah.”

„Kas sa arvad, et see on seda väärt?”

„Jah.”

„Kolm hirmutavat jah-i... Kas meil on selles mingi koht? Milline on su plaan?”

„Me oleme erinevatel pooltel. Pealegi ei täitnud sa lubadusi ja aeg on otsas. Ma ei räägi sulle enam oma plaanidest.”

Noorem mees kõhkles hetke ja muutus siis. Nüüd seisis seal egiptuse hundipeaga sõdalane.

„Pagendatu, me oleme siiski suutnud üsna pikalt koos tegutseda. Mõlemad uskudes, et see on sellele maailmale parim. Mul ei ole plaani. Ainult mingid ebamäärased visioonid. Lase mul veel natuke tegutseda. Usalda mind veel.”

„Mis on saanud su eelkäijast? Kuidas tal üldse läheb?”

„Ta ei võta enam ammu toru. Ta on hajunud, kadunud. Kardan, et nüüdseks juba lõplikult selle universumiga sideme kaotanud.”

Ema Teresa mõtles hetke, ohkas siis. „Kahju. Me ei leppinudki.”

Ta kadus ja selle asemel seisis seal Terrakotasõdalane. „Ent nüüd sinust – ma ju ei saa sind usaldada, isegi kui tahaksin.”

„See on üks põhjus, miks ma tulin. Tuumahõim on ju teatud mõttes samuti pagenduses. Me ei saa kunagi Vanade Täherahvaste vastu. Minu meeskonnas on ilmselt nende agente samamoodi kui sinu ja Pilveteadvuste omi. Mu käed on seotud.”

„Kas nad teavad, et siin on keegi, kelles on Loomisjõud?”

„Ei. Kes see on? Millega ta seni tegelenud on?”

„Millega sina tegelesid oma elu esimesed paar sajandit? Mängisin oma eale kohaseid mängu. Millega tegelesin mina? Kõigepealt imesin vaese nümfi piimast kuivaks, hiljem leidsin ehk pühendunud lapseohtu neiule ka muid rakendusi.”

„Jäta. Tolle legendi järgi sai ta piima ikkagi kitselt. Ja see oli muide sinu üleelmiline kuju, ära aja segamini.”

„Sa ei kuula tähelepanelikult.”

Huntsõdalane vajus poole pisemaks indiaani tootemiks. „Ohh... Miks ma teda ei taju?”

„Sa tajud, kui aeg tuleb.”

„Ma tahan koju...”

„Otsusta. Praegu on mustad augud veel lahti. Ma siiralt soovitan sul minna, sõber ja vaenlane. See maailm ei ole tähtis iseenesest. Ent see lisab ühe uue tahu Elu Suurde Ringi. Sa tead algusest peale, et sa oled kaotajate poolel ja sa oled teinud kõik, et saada hästi läbi võitjatega. Riskides kõigega. Sa tead, et alati on sinu omade hulgas mõni agent. Alati. Et iga su sammu jälgitakse. Sa tulid siia, et teada saada, kumma poole sa reetma peaksid. Ma ei saa sind otsustamisel aidata.”

Noor jumal vaatas tükk aega olevust, keda ta isaks oli nimetanud ja kes omakorda taevas kumavat helesinist planeeti silmitses.

„Kas see on ka hullude jumalate aeg? Ma loodan, et sa ikka tead, mida sa teed... Olgu Saatus meile armuline!”

*

Vahetult enne Pimedaid Päevi ma veel isegi nautisin oma ametit. Ent siis jõudis kohale mõistmine, *kelle* teenistusse ma olen asunud. Lootus kustus.

Nagu päikegi, ja ma ei tahtnud näha, mis edasi tuleb.

Vaadake, ma usun, et suur osa inimesi siiski suudab end tappa, kui see on objektiivsete kriteeriumite järgi hädavajalik ja möödapääsmatu.

Raksatus. Valu ei olnud. Olematus, mis polnud üldse paha.

Kuid peale seda ärgata... Samas kohas pealegi...

Eriti esimesel korral on see pehmelt öeldes ootamatu – möödus pool minutit ja ma avastasin end silmi pilgutamas. Ma olin pahane ja segaduses, kui tõstsin pea lauvalt ning katsusin purustatud ja veritsevat kukalt. Siis tõstsin maast püstoli ja uurisin seda.

„See ei aita,” kostis nurgast vaikne summutatud hääl.

„Jälle sina,” jäi mul vaid tüdinult ohata. Järelduse eest ju ei olnud pääsu.

„See ei aidanud mind, miks peaks see sind aitama?”

„Sina ei ole siit ilmast, aga mina olen surelik...” puhkesin naerma, ent lõpetasin kõõksatusega, sest terav valuhoo väänutas purustatud lihaseid. „Vähemalt siiani arvasin, et olen. Mis minuga toimub?”

„Kas sa päästaksid mu enne lahti?”

Tõusin ja kõndisin nurka, kust hää l kostis. Tõstsin kõrvale virna riideid, lükkasin eemale jalgadeta lauaplaadi ja kaevasin muu rämpsu alt välja oma külalise.

„Kas... sa ka tunned valu?” küsisin kõhklevalt, kombates oma juba armistuvaid haavu suulaes ja kuklas.

„Jaa. Teatud määral. Aga see keha on niikuinii omadega läbi, surnud, ja mul tuleb minna. Võtta oma loomulik olek. Nagu me oleme rääkinud – niikuinii polnud see eriti õnnestunud mõte. Kui mu pagas oleks tulnud...”

„Miks mina elan?”

„Sest sa oled Vaatleja. Sa olid sellega nõus. Sa oled tunnistaja ja järelikult tuleb tagada, et sa suudaksid tunnistusi anda.”

„Ma ei taha.”

„Sinult ei küsita. Enam ei küsita. Miks te, inimesed, kunagi lepinguid läbi ei loe? Ma isiklikult muidugi arvan, et sellelt neetud planeedilt oleks kindlasti väga kerge vaevaga sinust mõistlikuma eluvormi leidnud. Aga bürokraatia...”

„Ja isegi nüüd sa valetad mulle. Mina ju ei olnud tähtis. Või ainult niivõrd, et ma olin Pagendatu lähedal.”

„Sa ju tead peaaegu kõike.”

„Ma oleksin eelistanud teistsugust saatust...”

„Ära mölise! Sa valisid ise selle saatuse. Siia tulles hämmastas mind kõige rohkem, kui kerge on teid, maalasi, enda heaks tööle panna. Kui vähe on vaja pakkuda, et te reedaksite kõik. Sa oled saanud kõik, mida sa küsisid, ja palju rohkem.”

„Ma olen kaotanud...”

„Ei ole! Sa vihkasid oma naist, sa vihkasid toda teie esimest last, kes tegelikult polnud sinu oma, sa vihkasid oma sõpru, sest nemad said erinevatel aegadel nikkuda tüdrukut, keda sinagi oleksid tahtnud nikkuda, sa...”

„Sa oled kõigest nii õigesti ja samas nii valesti aru saanud!” Ma naersin ja vääksusin valust. Ma oleksin teda löönud, kuid mida veel hullemat ma temaga ette võtta sain? „Ehk sain ma liiga hilja aru, mis see on, mida sa mulle pakud. Seista oma rassi, kogu oma elu hävingu juures ja lasta teil aegade lõpuni oma viimaseski tundevarjundis sorada, oma igaveses elus uneledes mu valu ja meeleheidet läbi elada. Vaatleja! Sina oled Vanade Tähesõdur. Sina kustutasid päikese.”

„Päike ei kustunud. See põleb samasugusena edasi seal, kus ennegi. Maa on lihtsalt mujale viidud.”

„Kuhu?”

„Sa ei saa sellest aru. Universum on seisund, neid on palju, ent mitte ajas ja ruumis. Ühel päeval oleksite te võinud õppida maailma teistmoodi tajuma, aga siis oleksite te paratamatult õppinud rändama tähtede vahel. Teiesugused võivad vähkkasvajana laiali paiskuda. Ma ei tahtnud teie surma, kuid ma tunnen kergendust. Seda ei lasta juhtuda.

Kahjuks said sa liiga hästi aru, et kui me üritame teid mõista, peame võtma füüsilise kuju. Siin ma siis nüüd olen...”

„Mingi määramatu tuleviku hirmude tõttu mõistsite te Maa surma? Maailm on hulluks läinud...”

„Ja kui õigus sul selles suhtes veel on! Millal sa viimati välja vaatasid?”

„Ammu...” Paratamatult jäin mõttesse. „Kuulsin küll paaril korral kisa ja hüüdeid...” Astusin akna juurde ja piilusin ettevaatlikult välja. Mida mul karta või kaotada oli? Heitsin pea kuklasse, ise valust kääksatades, ja rebisin aknakatte ühe järsu liigutusega kõrvale. Esimeseks nägin mustavat pimedust. Lõin akna pärani. Kui silmad harjusid, hakkasin eristama kaugemal linnas loitlevat tulekahjude kuma, mis peegeldus pisut tumehallilt madalalt taevalt. Aknast imbus sisse ka hammustavat külma ja justnagu kõrbeva metalli lõhna.

„Lõika mind nüüd lahti,” kostis nurgast. „Me võime selle intsidendi unustada, sest proovides

tõemeeli oma eksistentsi lõpetada, näitasid sa, et see kõik on toimunud rumalusest. Vabanda mind, aga nii see on. Aga mul on tegemist ja sinul on sinu ülesanne, Vaatleja – vaadata. See ei ole veel lõppenud.”

Kusagil välgatasid taskulambid ja samal hetkel koputati uksele: „Avage, politsei!”

„Perse, seda siia veel vaja.” Olin piisavalt erilises meeleolus, et haarata püstol.

„Päästa mind lahti ja ütle, et tulistasid mind.”

Nüüd prõmmiti juba tugevamalt ja korrati korraldust avada.

„Ja mis nad...”

„Kiiresti! Ära targuta, loll loom! Lõika traadid lahti ja ava uks. Nuge ja muud pole vaja välja võtta.

Liiguta! Juhm elajas...”

Selles oli oma iva. Asetasin püstoli lauale, otsisin prahi seest traaditangid, kummardusin ja hakkasin traate lõikama. Siis lõin käega ja avasin ukse, sest selle taga oli hetkeks vaikus tekkinud – ilmselt valmistuti seda maha lööma.

Kahvatud, korratu välimusega ja veidralt läikivate silmadega politseinikud sihtisid mind automaatidest.

„Kes tulistas?”

„Mina,” vastasin ja osutasin nurka. Laskevalmis relvi enda ees hoides nihkusid mehed lähemale ja uurisid seal lebavat verist tompu relvadele kinnitatud lampide valguses, ise soliidsele kaugusele hoidudes.

„Sa oled haavatud?”

„Tühiasi...”

„Julge mees,” kohmas siis üks politseinikest tunnustavalt. „Kust ta tuli?”

Ma ei osanud midagi kosta ja lihtsalt selleks, et midagi vastata, viipas ebamääraselt ukse poole. Politseinikud noogutasid.

„Pane riidesse,” käskis see, kes ennegi oli rääkinud; pagunite järgi otsustades oli tegu leitnandiga.

„Me peame selle nüüd ära põletama. Sõjaseisukord... Sinust paistab kasu olema. Oled sõjaväekohuslane?”

„Jah... Olin. Tervise pärast arvelt maha võetud.”

„Miks sul relv on?”

„Kaitseliitlane.”

„Tule ikkagi meiega. Siia ei saa jääda. Me peame su kõigepealt jaoskonda viima ja...” Ta kõhkles.

„On see sinu kodu?”

Kehitasin õlgu ja hakkasin enne kõrvaletõstetud kuhja seest endale korralikumaid riideid otsima.

„Mingil määral. Mis juhtunud on? Mis sõjaseisukord?”

„Võta kaasa kõik, mida väärtuslikuks pead. Me ei julge seda puudutada, peame ta siitsamast põlema panema.” Leitnant kibrutas kulme. „Kaua sa oled siin juba olnud? Kas sa ikka uudiseid tead? Kas sa üldse midagi tead? Maailma lõpp on saabunud.”

„Maailma lõpp?”

Sisenenud oli mees leegiheitjaga.

„Päike, kuu ja tähed on kadunud. Läheb üha külmemaks ja see võib olla lõpp, kuigi praegu veel küte toimib ja ka elektrit on... Valitsused otsivad lahendust...”

„Millist lahendust?”

Politseinikud vaatasid üksteisele otsa.

„Ei tea. Ent meile on antud korraldused hoida korda ja põletada kõik, mis väga eriline välja näeb. Umbes nagu see seal nurgas. Mida muud meil üle jääb?”

„Miks ma peaksin tulema? Me hukkume niikuinii pimeduses. Vabandage mind, kuid ma jään siia ja valvan seda... seal.”

Politseinikud vahetasid taas pilke ja aimates, mis kohe juhtuma hakkab, haarasin kiire liigutusega oma püstoli, rabasin ühe käega leitnandi rinnaesisest ning surusin teisega relva talle laubale.

„Mul on väga kahju, kuid ma ei taha teiega tulla. Ma ei näe sel vähimatki mõtet. Uskuge mind, see ei ole vaimuhaige sonimine. Laual on ümbrik. Võtke see ja viige nende kätte, kes sellega midagi

peale oskavad hakata. Teil on palju muud teha, kui minuga siin maid jagada.”

Hetkeks valitses ruumis tardunud vaikus.

„Minge välja. Rahulikult,” käsutas siis leitnant vaikselt. Teised taandusid ruumist.

„See on üks asjadest, mis juhtub,” jätkas ta siis, mulle püüdlilikult silma vaadates. „Hirm ja ahastus ajavad inimesed segadusse. Muidugi on hirmus, kui päike kustub. Kuid alati tuleb inimesena käituda. Ennast tuleb valitseda. Lootus on viimane, mis sureb, üks ole. Kas sul pere on?”

„Sel ei ole tähtsust. Ent mul on informatsiooni. See olend... Ma tean, sa ei usu mind. Mul ei ole aega ega võimalust midagi selgitada. Ma loodan su tervele mõistusele – mida ma siin ikka teen? Ma saadan su kohe välja, üks ole, ja sulen akna. Milleks riskida mind rünnata? Naelutage üks kinni, siis peaksin olema teistele ohutu. Sõjaseisukord, üks ole...”

Õuest tulistatud snaipripüssi kuul läbistas mu meelekohad.

Pimedus.

*

Ma võin muidugi rekonstrueerida, mis järgmisel paaril minutil juhtus.

Leitnant astus sammu kõrvale, püstolisuu eest ära, ootas, kuni ma põrandale kukun, ja korjas siis maast püstoli.

„Vaene idikas.” Ta viipas selja taha ja leegiheitjat kandnud mees sisenes uuesti.

„Põleta nad. Mõlemad. Kurat, ettevaatlikum tuleb olla...”

Leegiheitja valkjaskollane loit väreles ruumis, muutes nurga lõõskavaks põrguks. Politseinikud taandusid, siis tabas tuleõis ka mind seal põrandal. Leitnant, keda enne kirbul olin hoidnud, hüppas veel korraks sisse ja haaras lauvalt ümbriku, seejärel kastis teine mees tuba veel korralikult tulega ja siis põgenesid nad trepist alla.

„Kus tuletõrje on? Et tuli kaugemale ei leviks...” Nad mõõtsid murelikult sealsamas lähedal seisvaid naabermaju, mille akendest piilusid siin-seal välja hirmunud näod.

Leegid loitlesid üha heledamalt ja heitsid teravaid varje laskevalmis automaatide suudmetel ringi käia laskvastest murelikest meestest.

„Ma juba oskan seda tööd,” urises leegiheitjaga mees mornilt. Ta lükkas maski kuklasse ja pühkis taskurätikuga liimendavat nägu. „Ainult et keegi teine ei oska. Tüüp tõusis üles... Kus tuletõrje on? Me süütame ja pumpame ja üksteist üle trumpame...”

„Kuidas – tõusis üles,” võpatas leitnant. „Ma nägin, kuidas tal kuul peast läbi läks.”

„Ta tõusis üles ja tuikus nurka...”

Leitnant astus paar sammu ja peatus siis.

Tänavanurga tagant ilmus määrdunud tuletõrjeauto, pidurdas ja paiskas välja parve väsinud, ületöötanud tuletõrjujaid.

„Kuidas on?” hüüdis üks neist. „Teie panite põlema või? Laipu?”

„Lihtsalt kustutage ära!” pahvatas leitnant tüdinult.

Tuletõrjujad suunasid vee akendest sisse ja vaevalt paarkümmend sekundit hiljem lisandus sellele teine veejuga trepikoja poolt. Vilgatasid taskulambid ja siis kaikusid õuduskarjed.

„See LIIGUTAB!” kokutasid näost lubivalged tuletõrjujad, kes trepikojast välja põgenenud olid.

Leitnant astus paar sammu ja tardus siis. Aknale ilmus sõestunud kogu.

„Kas teile nüüd ehk aitab siin laamendamisest? Pange oma koli kokku ja tõmmake uttu.”

*

Ma asusin kardinaid ja kangaid akna ette sättima, sellal kui tänavalt vahtis üles tosin paari väga ümmargusi silmi.

„Kuule, leitnant...” alustas üks noorem aeglaselt. „Oli vist üks koht... komisjon, valitsuskomisjon, kuhu tuli saata... mis kogus kõiki materjale, mis võiksid aidata toimuvat mõista? See vist on üks sellistest... See on toimuvaga... vägagi tugevalt seotud...”

Tuletõrje kastis mu elamist veel korralikult veega ja siis saabus natukeseks ajaks vaikus.”

Mees laua taga pugistas isegi naerda neid vanu narmendavaid pabereid lugedes. Ta kiikus pisut aega tooliga, vahtis ringi, oskamata endaga midagi peale hakata, luges kokku õisi laigulisel tapeedil ja korraga justkui murdus. Ta karjus pikalt, ropendas sihitult ja peksis tooli pilbasteks. Ta tuikus akna juurde ja haaras katetest, mis ta pihkusid tahmaga määrisid, ning rebis need eest.

Väljas ei olnud pime, ehkki oli öö – tohutu täiskuu kallas selgest taevast erehõbedast kuma. Kallas seda tühjade aknaaukudega pimedatele majadele, rohtunud tänavale, kus keegi väga ammu sõitnud ei olnud, ja siit-sealt üle katuste piiluvatele tohututele ehitistele kaugemal.

„Lase mul taevast vaadata,” kostis nurgast eesriide tagant.

„Sa ei ole seda millegagi ära teeninud,” poetas mees karedalt.

„Me teenime oma elus ära väga vähe asju. Enamik saabub meie juurde lihtsalt sellepärast, et meie tee sellega ristub. Meie teed ristusid...”

„Meie teed ristusid. Ma ei tea, kas sel tähtsust on – ma tean nii vähe, aga ma teen, mida suudan. Vähemalt niikaua, kui kestab Igavene Sügis, oled sa siin ja ei sigatse kellegi teise kallal.”

Tuulehoog kustutas osa küünaldest. Mees vaatas kiiresti selja taha, justkui kartes, ent pööras end veel kiiremini tagasi. Purukspektstud tool oli end juba kokku korjanud.

„Miks...” ta ägises.

„Noh, kas sa ei arva, et kui ta taastuks, oleks veel hullem?”

„Jah, oleks küll,” nõustus mees mornilt. „Aga ikkagi ma ei saa sellest aru.”

„Ja ei väsi läbi aastate neidsamu rumalaid küsimusi esitamast,” kägiseti nurgast. „Ja sa ei ole vaevunud sellega ka tegelema. Ma olen sulle pakkunud, et defineerime pisut uut matemaatikat, paar tosinat uut mõistet ja ehk sa siis lõpuks saad vähemalt aru, kuidas toimib negentroopiaväli, maailma mälu.”

„Ma ei ole tahtnud sinult midagi õppida.”

„Ometi tahad sa teada. Näiteks miks on sulle rahvuspargiks jäetud nii kilomeetrise raadiusega ring.”

„Kust sa tead?” Hugo jäi pea viltu mõttesse, sulges akna ja asus seda uuesti katma.

„Tean. Miks ma peaksin seda sulle ütleva?”

„Sa lihtsalt tead, kui kaugele su mõju ulatub,” kehtas mees õlgu. „Pool kilomeetrit, niipalju kui ma siit näen. Edasi on maailm tavaline.”

„Palju huvitavam on, et inimesed teavad seda ka.”

Mees mõtles pisut aega. „Tõenäoliselt pole ma varjanud, kui kaua need lapsed toiduga tulevad. Selle järgi saab ligikaudu arvutada.”

Vastuseks kostus vaid tasast kõhisevat naeru.

„Ole vait, või ma viskan sind mandariiniga!”

Oli Viimane Tavaline Päev.

Pärastlõunal, kui pisike propellerlennuk oli end Kuressaarest Tallinna lendama asutanud, kahetsesid selle õhku lubanud tegelased oma otsust peaaegu samal hetkel, kui masina rattad end lennurajalt lahti rebisid. Ilm oli kogu päeva olnud pahaendeline – edelast lähenes torm. Satelliidifotod andsid küll lootust, et see möödub Eestist vaid kagunurka riivates, kuid vanamoodne baromeeter langes kiiresti ja pool taevaviiru oli süntume. Torm hoidis oodatust vähe rohkem põhja poole ja oligi kohal.

Läbitud kilomeetrite kohta olevat lennuk kõige ohutum sõiduriist. Paraku aga rippus kibe tõde terve aastakümne kesklinna piletikassade esisel reklaamistendil, kus lennufirma plakati kõrval, mis kuulutas, et „Õhusõit on ajavõit”, rippus raudteevalitsuse oma, mis täpsustas – „Võidad minuti, kaotad elu”. Mis sest, et viimasel oli juttu muidugi rongi eest üle raudtee jooksmisest ja üldse tehti nii nõmedaid plakateid sotsialismi viljastavates tingimustest. Või kuidas võtta? Ega siis jobud, keda laiskusest palkavad need, kes üritavad teistele midagi mittevajalikku pähe määrida, väga muutunud

ole. Ega neid ka väga süüdistada saagi, sest ilmselt just neile viidatakse piiblis, öeldes, et andke neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad, ja teises kohas, kus on kirjutatud, et diagnoosiga tüübid pärivad maailma. Kuivõrd tegemist on ühega neist ametitest, mille läbi inimkonnale mingit kasu ei sünni, tegelevad sellega enamasti tubli keskmise kraavikaevaja IQ-ga tegelased, kes ausa kraavikaevamisega hakkama ei saa. Inimesed, kes pole suutnud midagi kasulikku õppida ja teenivad nüüd elatist, tardunud kõrvuni naeratus igaveseks näkku kleebitud, kandes uhkeid ametinimetusi nagu suhtekorraldaja, PR-juht, personalinõustaja ja mis õisi haiglane fantaasia veel on kandnud.

Tõeliselt tapvaks muudab aga tavaliselt lihtsalt tüütu lennuelamuse sünoptikute töö. Kui mõne muu sõiduriista puhul võib ilm viia selleni, et see ei liigu, siis lennuki puhul on asi vastupidine – kui see kord juba õhku on tõusnud, võib ilm tagada, et see ei saa seisma jääda. Tähendab – reisijatele vastuvõetaval moel. Sünoptik aga on inimene, kelle valetamise koefitsient on üks kõrgemaid inimsoo hulgas. Teda edestavad vaid professionaalsed poliitikud, advokaadid ja eelmises lõigus kõne all olnud kahejalgsed. Lühidalt, sünoptik valetab keskmiselt kahel juhul kolmest ja mingi arusaamatu ametiuhkus ei luba tal kord öeldud sõnadest taganeda, kuigi öeldu reaalsusele mittevastavuse tuvastamiseks tuleb teinekord vaid pilk aknast välja visata.

Igatahes oli lennuk alles väina kohal, kui teatati, et Tallinna lennujaam vastu ei võta ja ei kavatseda seda ilmselt lähemal ajal tegema hakata. Tagasi ka enam pöörduda ei saanud, sest Kuressaare lennuväli jõudis sama tulemuseni natuke varem. Kapten ja piloot panid pead kokku ja peale kiiret arvutamist leidsid, et vähemalt kütust on neil piisavalt, kuigi ajavõidust annab rääkida vast ehk vaid jalgsimatkaga võrreldes – ainus lennuväli, kus see ootamatult hätta sattunud lennuk võis arvestada tervelt mahatulemisega, oli Stockholmi Arlanda. Paraku kadus lennuk tund hiljem radarite ekraanidelt, olles mõni minut varem teatanud, et sattus äikesepilve. Väga rasketes tingimustes läbi viidud otsingud ei andnud midagi ja päev hiljem oli päästeteenistustel juba palju muid muresid...

*

Sel õhtul astus lennukisse inimest kaksikümmend. Vaevalt et see kellelegi esimene õhusõit oli. Paar ärimest – või kurat teab mis elukutse esindajat, keda viisakusest ärimesteks loetakse –, mõned abielupaarid, – keda võis eksimatult ära tunda teineteisele heidetud frustrerunud pilkudest –, uimane üliõpilane – üliõpilased viibivad terve suve permanentse pohmaka staadiumis –, ema lapsega... Margo. Poiss oli siis aastat kaheksa vana, Margo ise natuke alla kolmekümne. Poiss oli selline, nagu poisid sellises vanuses ikka on, ja kui üritada midagi erilist välja tuua, siis võib-olla vaatas ta maailma ehk natuke liiga varaküpse pilguga.

Võõrastele oli Margo ilmselt suhteliselt pisike kergelt ümar meeldiv naisterahvas. See tähendab esimesel pilgul. Paraku olen ma seda kordi ja kordi näinud, kuidas järgmiseks uputakse ta rohelistesse silmadesse ja siis hiilib ka kohale mõistmine, et ta ei ole ümar, vaid omal toekal moel täiuslik. Ja see osa meestest, kel silma naistele, vaatab seejärel pikalt ja imestades, kuipalju veetlust ikka ühte naisolevusse mahtuda võib. Millise eelise see talle andis neil aastatel, kui ta prostituudina töötas!

Kui lennuk otsa Rootsi poole keeras, olid nad mõlemad rõõmsad ootamatu seikluse üle – erilist kiiret polnud neist kummalgi ja üks ootamatu välismaasõit oli seiklus, mida ei juhtu iga päev. Siis tabas lennukit välg. Silmapilk kustusid tuled, prahvatus kurdistas ja enne, kui inimesed midagi taipasid, hakkas ulguma alarõhu torm, mis lahtisi esemeid lennukist välja imes, torkis tuhandete nõeltega kopsudes ja kurdistas kõrvad, nii et esimesel hetkel ei taibanud keegi, et mootorid seisavad. Ka radio ei töötanud, sest kuigi piloot oli alateadlikult nupu alla vajutanud, et olukorrast teatada, ei jõudnud ta sõnad kuhugi. Ja järgmistel sekunditel oli neil liialt palju tegemist lennuki taas oma kontrolli alla saamise üritustega, et veel radiole mõelda. Üldiselt oli olukord lootusetu – mootorid ei töötanud, elektrisüsteemid ei töötanud ja lennuki kere lagunes lausa silmnähtavalt. Peab siiski ütleva, et kui pöörises lennuk kiiresti mere suunas langes, ei raisanud piloodid asjata aega, vaid püüdsid teha kõik, mis võimalik, kuigi neile oli olukorra lootusetus kõige selgem.

Paarkümmend sekundit hiljem juhtus midagi, mis ei langenud enam kokku tavalise asjade käiguga – kõik peatus. Unenäoline kergus, justkui nad ikka veel kukuksid. Kolksatus, pahvak sooja õhku. Kui hämmeldunud inimest lennukist välja piilusid, nägid nad, et nende räbaldunud sõiduriist lamab üsna suure pisut kandilist kaussi meenutava ruumi põrandal.

*

Naine kohmitses sõnakuulmatute sõrmedega rihmade kallal. Kusagilt tagapoolt kostis oigamist. Ema esimene reaktsioon oli poja poole vaadata.

„On sinuga kõik korras?”

Poiss ei vastanud. Ta oli endale aknaaluse koha välja kaubelnud ja vaatas nüüd nagu võlutult välja.

„Ema, kas me oleme nüüd surnud?”

„Mis sa jamad.” Naine püüdis samuti akna kaudu ümbrust uurida.

„Palun jääge oma kohtadele.” Kapten oli reisijateruumi tulnud. „Kas keegi vajab abi?”

„Mis toimub? Kus me oleme?” esitati talle läbisegi küsimusi. Mees tõstis rahustavalt käed ja kaotas peaaegu tasakaalu. „Ma tean seda sama vähe kui teie. Igatahes oleme elus ja terved ja see on momendil kõige tähtsam. Ülejäänud selgub omal ajal.” Ta rääkis vaikselt stjuardessiga ja läks siis luugi juurde, pööras avariikäepidet ja lükkas ukse kõrvale. Vaatas ettepoole kummardudes välja ja pani ettevaatlikult luugi servast kinni hoides jala maha – uksest põrandani oli umbes pool meetrit. Ta lasi lennukist lahti ja astus paar sammu, peatus taas ringi vaadates.

„Emme, vaata, seal!” kostis poisi hele hääl. Kapten heitis pilgu tagasi lennuki poole ja siis nägi samuti meest, kes seisis temast kümnekonna meetri kaugusel seina ääres.

Kapten polnud sugugi rumal mees (teistsugused lenduriteks eriti ei satugi) ja tal oli juba niigi selge, et maistesse kriteeriumitesse antud juhtum ei mahu. Paljulugenud mehena oli ta sellisteks asjadeks paremini ette valmistatud, kui me võiksime eeldada. Ta poleks silmagi pilgutanud, kui tema ees oleks tagajalgadel seisnud kuuejalgne elevand. Nüüd seisis seal aga täiesti tavaline, antud kontekstis isegi šokeerivalt tavaline mees. Tal olid jalas sinised teksad ja tossud, seljas valge, kerge mustriga puuvillane särk. Ja kui kapten ka tundis kergelt võõristust teise nägu uurides, oli talle ootamatuks kergenduseks nii tuttav, lõpmata inimlik liigutus – teine toppis särgisaba püksi, enne kui lähemale astus.

Võõras naeratas suunurkadega, kui ta kahe sammu kaugusel kaptenist peatus, et omakorda teda uurida.

„Eesti lennuk? Räägite eesti keelt?”

„Räägin küll,” vastas kapten.

„Minu nimi on... Andreas. Jah. Mul tuleb teile paljut selgitada, ent sellega on aega. Kõigepealt – kas teie hulgas on vigastatuid või haigeid?” Ta jätkas enne, kui kapten midagi vastata jõudis.

„Tõenäoliselt ei olnud teil aega seda uurida. Kohe vaatame. Igal juhul palun teil ja kõigil teistel minuga kaasa tulla. Võtke kaasa kõik, mida tarvilikuks peate – mul tuleb lennuk nii ruttu kui võimalik saata tagasi sinna, kuhu see kuulub – Balti mere põhja. Palun.” Ta viipas lennuki suunas. Kapten kõhkles hetke, siis pöördus. Luugi tagant leidis ta teise piloodi, kes oli neid sealt silmas pidanud, püstol peos. Marek ainult turtsus ta peale, kui teine talle küsivalt otsa vaatas, ja pöördus kohe kõigi lennukisolijate poole:

„Lahkume lennukist. Võtke kaasa kõik oma isiklikud asjad, sest nagu ma aru saan, ei ole meil rohkem võimalust siia tagasi pöörduda. Kes on haavatud või vajab muidu abi, paluks pöörduda minu poole.”

Esimene, kes väljus, oli üliõpilase moodi noormees, siis järgnesid teised. Mõnda inimest tuli toetada. Too Andreas kõndis ringi ja aitas, kus võimalik, uuris kiiruga neid, kes olid kas kukkudes või langevate esemetega viga saanud.

Kui viimane inimene lennukist oli väljunud, astus ta rühma keskele.

„Paluksin hetkeks tähelepanu. Kui keegi ei saa mu sõnadest aru, palun andke märku – ma tõlgin.”

Ta vaatas ringi. „Kõik mõistavad? Tegelikult peaksin ma nüüd teile öeldava sõnumi järel andma

teile mõtlemisaega, aga aega ei ole. Me päästisime teid kindlast surmast. Sellise lennukatastroofi üleelamise võimalused on üks kümne tuhande vastu. Selle hinnaks on aga, et me ei tohi teid mitte kunagi tagasi lasta. Oma endise eluga tuleb teil alatiseks hüvasti jätta, maailma jaoks olete te surnud. Te võite küsida, et kas me teid selleks päästisimegi, et elu lõpuni vangis hoida. Vastus on – jah. Lennukatastroofi ei ole meie põhjustanud. Lennuk tuleb alla tagasi saata – see kuulub merepõhja. Sellised on teie võimalused – kas elu siin – ja ma kinnitan teile, et see pole sugugi halb elu – või kes seda ei soovi, võib lennukisse tagasi minna. Surm on kiire ja valutu. Kui kellelgi jäi midagi lennukisse, tooge ära, aga palun kähku – iga sekund on tähtis.”

Ta juhatas šokis, hämmeldunud ja uimaselt ta käske täitvad inimesed koridori. Seinad ta taga roomasid kokku.

„Kas me oleme kosmoses?” purtsatas poiss. Nemed Margoga olid viimasteks jäänud.

„Tasa, Aap,” kohmas naine.

Mees muigas. „Oleme küll.”

„Kas välja näeb?”

„Iga asi omal ajal.”

Nad liikusid mööda koridori teistele järele ja kui poiss taas pilgu tagasi pööras, seisatas ta nagu naelutatult, sest koridor nende taga kadus sedamööda, kuidas nad edasi liikusid, koridoriots oli ikka nii meetrijagu nende selja taga. Ema tõmbas teda kättpidi edasi, poiss järgnes, ja naise pilk kohtus võõra omaga.

„Vabandage, te meenutate mulle üht teist Andreast...” pahvatas ta ja vaikis siis segaduses.

„Vabandage, tegelikult ei ole te üldse sarnane...”

Ent võõras oli juba kõrvale pöördunud.

*

„Emme, ära karda, kõik läheb hästi. Ma tunnen seda.”

Margo silitas ta pead, olles nii liigutatud, et ei suutnud hetke midagi öelda. Siis kohmas ta, et nagu muud juttu teha: „Minulgi on aeg magama minna.”

Tuba, kuhu nad elama olid pandud, oli suur, lohutult suur. Vähemalt tavalise koolivõimla mõõtu.

Nad liikusid kohmakalt, suutmata harjuda ebaloomuliku kergusega, mis neid pidevalt hüppeid tegema pani. Ja vesi ei tahtnud dušikabiinist ära voolata. Lõpuks see lihtsalt hajus. Poiss oli mänginud nuppudega aknaraamil, kuni seade oli rikki läinud. Erinevad fantastilised pildid olid vaheldunud, kuni lõpuks tardus nende ees vaade Kuu hõbejatele tasandikele. Margo ei tahtnud seda näha, sest kusagil sisemuses liigutas end kirbe hirmuga teadmine, et aken näitab nüüd seda, mida seal tõesti näha võib. Sellest hoolimata jõllitas ta teravaid varje ja tintmusta taevast justkui hüpnotiseeritu, olles end samuti ebasüüdsalt suure voodi ühte nurka kerra tõmmanud.

„Emme, ma nägin taas seda und!”

Poiss oli vahepeal tukkuma jäänud ja tormas nüüd käpuli üle voodi, emme kaissu ja teki alla.

„Seda, kus kummalised olevused hüvasti jätavad?” küsis Margo hajameelselt.

„Sedasama. Emme, see on iga korraga selgem. Nüüd mäletan ma seda, nagu oleks filmi näinud.”

„Kuss...”

„Ei, ma pean seda sulle rääkima!”

„Arvad, et nii on parem?”

Poiss noogutas. „Kõigepealt on seal päike otse pea kohal. Ma ei tea, kuidas, aga see on alati täpselt üleval, see ei liigu.”

„Kuidas nii saab olla? Kust sa tead, et ei liigu?”

„Seal käivad öö ja päev kuidagi teistmoodi. Neid tehakse mingite palakatega, mis päikese ette käivad. Kui päike paistab, on seal soe. Väga soe. On puud ja rohi ja põõsad, aga need on teistsugused.”

„Millised?”

„Sellised... sinakad. Ja kõik on valesti. Lehed on teistsugused. Ainult kaljud on nagu meil. Ja nad

ise on sellised pikkade valgete jäsemetega... Tead, kui sinna aasale kauaks jääda, ei ärka enam kunagi.”

„Kust sa tead? Keegi ütles.”

Poiss kehtas õlgu. „Lihtsalt tean. Ja metsa on väga kaugele näha ja pilved on... täna küll ei olnud. Ja vaikus. Tead, moosine vaikus on...”

*

Seniidis seisev päike muutis varjud olematuks ja õhu kopsekraapivalt tuliseks. Paljad kaljud virvendasid nagu praeahi, nii et tumedamatel oleks saanud mune praadida. Kuumus kiskus taimedest rammestavat, imalat lõhna, muutes aasa unelõksuks rändajale, kes loodust trotsides juhtuks väljas olema. Hele-helesinises taevas polnud ainsatki pilveräbalat, liikumatud metsad unelesid moosises vaikusel ja nende rohekas lõpmatus sulas kauguses ühte ülemise sinisega. Kuuejalgne karvane elukas hüppas välja põõsaste varjust, vaatas ringi, surus nina madalasse kollaselt õitsvasse puhma ja näksas kiiresti paar lehekest. Suuremates põõsastes tema taga kostis sahinat ja veel mõned sellised imelised loomad hüppasid aasale, kus oli mahlakam rohi. Nad liigutasid valguses ja päikesepaistes kõrvu, ampsasid siit-sealt ja rüsesid varju tagasi.

„Joogiaeg!” hüüdis neile hele hääl. Üks kahejalgne kogu hüppas aasale nagu kuuejalgsed ennist ja tormas, kuidas jalad võtsid, laugest nõlvakust alla. Kuuejalgsed olid tõstnud pead ja peale hetkelist segadust kihutasid talle järele. Oja äärde jõudes laskus kahejalgne hingeldades kivile, temast kiiremini kohalejõudnud kuuejalgsed juba jõid, vesi habemetest tilkumas.

„Ühel päeval jooksen ma teist kiiremini!” pahvatas kahejalgne neile solvunult. Teistest hallim ja suurem elukas mõkitas mõnitavalt.

„Rumalad loomad.”

Kahejalgne mossitas. Ta ei olnud inimene, kuigi esimesel pilgul oli selge, et tegemist on emase imetajaga ning ta kehaplaan ja organite asetus vastavad laias laastus inimeste omale. Ta oli marmorvalge, tumeroheliste suurte silmadega ja täiesti karvutu. Ta oli kõhn, tolmune, kriimuline ja ilma ainsagi riidehilbuta. Ta jalad ja käed olid kehaga võrreldes pikad ja põlved ning küünarnukid meenusid enam kuulliigendeid kui inimese vastavaid kehaosi. Oma rahva hulgas oli ta noor ja kena neiu, ehkki inimsilmale sama seksikas kui kõõgitauret.

Üks väiksem talleohtu elajas tuli ja silitas pead vastu ta säärt nagu koerakutsikas. Tüdruk hakkas naerma ja sasis ta kasukat, siis libistas jalad vette.

„Ärge kaugemale minge.”

Ta mängis oksaraoga vees, kui tasane sahin seljataga põõsastes ta võpatades ringi vaatama pani. Ta hüppas püsti ja pöördus, ent enne põimusid käed ta ümber, ta rabeles hetke instinktiivselt ja tundis siis ründaja ära.

„Sa ei tohi nii teha!”

Temast vanem poiss – tegelikult juba ammu täiskasvanud mees – irvitas ja katsus teda suudelda.

„Kuidas sa üldse oskad end peita? Mina ei oska. Kõiki teisi elusolendeid enda ümber tajun ma kogu aeg, ainult sina kaod. Ära palun enam nii tee – ma mõtlesin, et mingi robot ründab.” Ta pööras end kõrvale, ent mitte just palju, lastes suudelda oma kaela ja põski.

„Ma oskan veel paljusid asju.” Poiss oli käe ta jalgevahele nihutanud. Tüdruk rabeles vastu, ent jälle kuidagi poolikult, nii et varsti olid nad keraks põimununa põõsaste vahel.

„Mida sa üldse siin teed? Kas sul tööd ei ole?” tahtis tüdruk teada.

„Mul on tähtsamat teha.”

„Hm, paljuneda? Nii ütlesidki Vanale?”

„Jah. Tegelikult pidin alla templisse minema.”

Tüdruk tardus.

„Nüüd? Miks just nüüd?”

„Ma ei tea. Aga aiman. Kui ma ütlesin Vanale, et pean minema, ta ainult noogutas. Ta teab, ta ju ütles, et aeg on käes.. Ma tunnen, et miski kasvab minus. Ärkab.” Ta oli tõstnud pea, et tüdrukule

silma vaadata. „Aga ma tean, et mul oli aega siit läbi tulla.”

Edasi ei öelnud nad tükk aega midagi.

Lõpuks lamasid nad pikki minuteid liikumatult soojal rohelisi värelevaid varje täis liival, siis poiss tõusis ja riivas tüdruku otsaesist põgusa suudlusega.

„Anna andeks – nüüd...” Ta pilk oli korraga kurb ja anuv.

Tüdruk noogutas, pilk ojas, siis vaatas kõheldes seisjat tõsiselt. „Kas sa mõtlesid seda päriselt? Sa tead, et ma olen ammu naine ja me võime lapse saada? Ka seda oleme ju korduvalt rääkinud.”

Poiss noogutas rabeledalt. „Ma...” Ta kõhkles, suutmata jätkata.

Korraga tüdruk tõusis ja astus ta ligi. „Ega sa ei taha öelda, et...” Ta oli asetanud sirged käsivarred poisi kaelale, peod kukla taga ja vaatas talle tõsiselt otsa.

„Võib-olla... Ma kardan... et... jah.” Viimane sõna oli peaaegu kuulmatu sosin.

Tüdruk ei liigutanud, ent korraga täitusid ta silmad veega.

„Mul oli sinuga väga hea. Anna andeks, et tõrelesin sinuga. Ma...”

Poiss noogutas. „Mina sind ka.” Ta vabastas end, pilgutades silmi ja pöördudes pisut kõrvale, et varjata meeleliigutust. „Ma pean nüüd minema.”

Ta astus paar sammu eemale, vaatas ojas nūmfina seisvat alasti tüdrukut, nagu katsudes teda igaveseks mällu vajutada, ja hajus siis.

Tasane tuuleke riivas tüdruku nägu. Seda juhtus ikka, kui keegi teleporteerus. Ent jahe tuul ei tulnud ainult sellest – hämarduma hakkas. Seniidis seisev päike tuhmus ja kogu selle õõnsa kera sisepinnale, mille vastassein oli umbes miljardi kilomeetri kaugusel, saabus öö. Too mõistuslik emane imetaja, keda ju lihtsam tüdrukuks nimetada, muidugi teadis, et kera keskel tegelikult tähte ei olegi, on ainult peeglid, mis mingist teisest universumist energiat ammutavad, ja ta teadis sedagi, et nüüd koondub murdosa tollest energiast templisse, tekitab kanali sealt üles, teistesse maailmadesse avatud teedele, ja sealtkaudu läheb poiss tegema oma tööd, milleks ta sajandeid valmistunud on.

Sest kusagil on sõda, kusagil on miljardid surmale määratud.

Ta jõuab õigel ajal õigesse kohta, seda momenti oskasid ta rahva targemad pead valida. Ainult et võimatu oli öelda, millal ta tagasi jõuab. Aeg on väga käestlibisev mõiste, kui mängida piljardit mustade aukudega. Olend, keda lihtsuse huvides poisiks nimetatud, võis tagasi saabuda homme ja võis saabuda siis, kui aastamiljardid olid kujuteldamatult ammu pühkinud viimasegi mälestuse sellest, kes ta oli või kuhu läks.

*

Kostis tasane diskreetne kõhatatus, kui poiss oli lõpetanud ja uuesti tasapisi uinuma hakkas.

Naine tõstis võpatades pea, poiss pilutas vaid silmi.

„Tere, Margo. Vabandust, et ma niimoodi sisse tulin, ent ma ei tahtnud jutustust katkestada.”

Suur kogu astus tasapisi valgussõõri, mille tuhm öölamp voodi ümbrusse tekitas.

„Enda meelest panin ukse lukku...” pomises naine rohkem nagu endale, piieldes üksisilmi kui vaimu meest, kes end voodiservale istuma sättis.

„Kuule, see koht siin... see on pikk lugu. Mõnikord teevad ukсед seda, mida mina tahan.”

Tal oli lai, pisut kottis põskedega nägu, mis kuidagimoodi olek sobinud hulga ümaramale mehele, ja justkui kirvega tahatud lõuajoon. Laubal moodustasid rõhtsad ja püstised kortsud ninajuure kohal omapärase trips-traps-trulli laua.

„Kes see on?” tahtis teada poiss, kes ka pea oli tõstnud ja kahtlevalt võõrast uuris.

„Tema nimi on Uldar,” sõnas naine poja poole vaatamata. „Ta on sinu isa.”

„Tere, poeg,” naeratas mees lapsele.

„Kas pärisisa?”

„Jah.”

Poiss vahtis voodiserval istujat teda oma pool minutit, enne kui ta suunurkadesse hiilis tasane naeratus.

„Kas sa kuulad mu unenägu?”

„Jah.”

„Kas sa ka selliseid näed?”

„Jah.”

„Täpselt samasugust?”

„Jah. See ei ole õieti unenägu. See on mälestus millestki, mida me endas kanname.”

„Ega sa ei tule mulle rääkima, et sa oled tulnukas sellisest maailmast?” segas naine vahele.

„Jah ja ei.” Mees ohkas. „Ka mul on sulle... tegelikult teile mõlemale üks lugu rääkida. Vana lugu. Ajast umbes 12 aastat tagasi, neli aastat enne sinu sündimist, poja...”

*

„Elul ei ole mõtet,” ulus noormees toolil, mis oli talle ilmselt liiga väike. Valges kitlis naisterahvas tema vastas vaatas teda halvastivarjatud vastikusega.

„Juba koolis kiusasid mind kõik. Mis te arvate, mis oli minu hüüdnimi?” Ta kahemeetrine rasvunud kogu õõtsus ja võbeles toolil, kaks ärajoodud nägudega tüdinud sanitari ta selja taga silmitsesid teda äraootavalt.

„Peki – Peki oli see, nagu see saaks midagi muud olla... Tegelikult oli küll – vahelduseks olin Tünder ja Rasvamagu. Väiksemad poisid kiusasid mind, mu õde kiusas mind, isegi mu vanemad muutusid mind vaadates kirglikeks abordipooldajateks. Igasugune kolmanda lapse saamise mõte kadus neil mind nähes. Mu vanaisa vaatas mind ainult süngel pilgul ja ohkas: „Kellesse sa küll läinud oled?”, heites isale süüdistava pilgu. Ükski tüdruk ei ole kunagi mind tahtnud. Kord vedasid meie klassi tüdrukud kihla, et üks julgem võtab mu tantsima. Ta kaotas kihlveo – jäi keset saali seisma, hirnus pisarateni ja kuulutas, et ei suuda. Hiljem sai tast prostituut, tegelevat SM-mängudega...” Noormees katsus aeg-ajalt sidet oma käe ümber, millest oli kohati veri läbi tunginud. Side oli lohakalt pandud ja soonis ta rasva sisse, muutes käe sellelt kohalt peenemaks.

„Teie ei saa mind aidata, te olete seda nägu, et miks te pidite nii kiiresti kohale jõudma. Sanitarid on seda nägu, et anna ainult minna, õige otsus, pasakott. Ja mina ei saanud isegi lõikamisega hakkama – valus, valuvaigistid ei aidanud, novokaiini ilma retseptita ei müüda. Proovisin kusagilt alla hüpata, aga ei suutnud, ma kardan kõrgust. Kord, kui ma peaaegu jõudsin sinna mere äärde vaateplatvormi äärel, peksis koristaja mu luuaga minema, öeldes, et piirdetagune ei kanna elevant. Siis proovisin end üles puua, kaelal hakkas kole valus ja laetala sadas mulle pähe. Majaperemees soolas mulle terve kuupalga jagu remondikulusid ja soovitas teist elupaika otsida, kuna ta ei kannata perverte.”

Ta nuuksus ja pühkis rämpse käega silmi, kattes näo punakate räämatriipudega.

„Ma ei taha midagi. Ma ei taha kellegagi rääkida, ma ei taha kedagi näha, ma tahan maha heita ja surra...”

Uks paiskus lahti ja ruumi veeres kandraam, ees ja taga seitse-kaheksa inimest, valges kitlis meedikuid ja politseinikke. Kandraamil lebas linaga kaetud kogu, kes kummalise tühja pilguga ringi vaatas. Naine, kes oli seda ülekaalulist õnnetusehunnikut kuulanud, tõusis.

„Oota üks hetk, ma tulen kohe tagasi,” lausus ta teeseldud lahke tooniga, millest kumas läbi masendav professionaalne ükskõiksus. Ta noogutas sanitaridele, kes silmitsesid huvitult ta suurekondilist vimmas kogu, millest neli aastakümnet olid röövinud igasuguse veetluse, kui seda seal ka üldse kunagi olla võis.

„Olge siin.”

Sanitarid, keda peamiselt vaid valge kittel eristas selle asutuse luku taga peetavast inimressursist, liigutasid ebamääraselt pead märgiks, et on aru saanud.

„Mis see veel on?” astus ta uustoodule lähemale. Ta uuris kiiresti lamaja pupille, siis tõmbas lina hoolimatult kõrvale. Üks noorem politseinik maigutas peaaegu kuuldavalt suud, teised olid halvastifunktsioneeriva inimmaterjali kohtlemise tavadeга ilmselt juba varem kokku puutunud.

„Sihuke oligi?” Arst vaatas kandraami kohaletoonud inimeste otsa, uurides, kes talle vastata võiks.

Üks vanem politseinik noogutas. „Ta leiti ajaloomuuseumist. Signalisatsioon hakkas tööle ja seal ta seisiski. Ta ei ütle ühtegi sõna, ainult vaatab selle... naljaka pilguga. Tema riideid ei leitud kusagilt, samuti on täiesti selgusetu, kuidas ta ruumi sai. Magas alasti kusagil pingi all ja valve ei pannud tähele, kui muuseum suleti? Tõi keegi ta sinna? Riietas lahti? Eks seda hakkab keegi homme uurima. Aga vaadake – kõigepealt viisime ta kirurgiasse.”

Ta viipas abitult ühe arsti poole kõnejärje edasiandmiseks. Too vanaldane ja kuivetu mees, kellele otsavaatamise järel on kõigil selge, et ta nimi lõppeb „-vitš-iga”, noogutas samuti mõtlikult.

„Poliomüeliit ilmselt, kuigi ma pole sellist varem näinud. Peened jalad, puusad nagu kardaanliigend, käed ligi sama jämedad kui jalad, kõhn lühike keha, kaela pole... Halloweenil võib kohata selliseid nagu tema. Veider, et ta üldse elama on jäänud.”

„Kas ta aru ei saa,” lõikas naine.

Kirurg kehitas õlgu. „Vähemasti ei anna ta sellest millegagi märku. Füüsiliselt ta ohus ei ole, nii et sinu heinamaa.”

Kümne minuti pärast, olles ammandanud oma arsenali, psühhiaater loobus.

„Pange ta esimesse intensiivi,” viipas ta sanitaridele. „See sõber ka.” Ta osutas toolil võdisevale hiidõnnetusele. „Temast alustage.”

Ta noogutas märguandeks, et teised teaksid valmis olla, täitis suure süstla lahjat piima meenutavate vedelikega ja surus selle rahustavaid mõttetuid sõnu pomisedes istujale käsivarde.

„Mine nüüd ilusti magama...”

Keemia tegi oma töö, noormees magas sisuliselt juba enne kui voodisse sai. Tema kõrvale paigutati kummaline olevus kanderaamilt, kes, ikka vaikides, uuris imestava pilguga maailma, kuhu ta sattunud oli.

*

Õõ oli see aeg, kus kõik koletised vabardusse pääsesid. Mees, kelle all keskmiselt viledale kodanikule arvestatud reformvoodi ohtlikult kägises, vähkres unedes, kus varjudes luuravad jubedused juba väga lähedal olid. Uni ei olnud loomulik, olematusse määras teda kogu see sodi, mis ta soontes ringles, kuid isegi see ei vabastanud teda ta olemusest ja ta olemus märatses. See oli kui piinatud metsloom, kes end ilase ja verisena puurivarbade vastu peksab, olles otsustanud, et edasi saab tulla vaid vabadus või surm.

Temast vaevalt paari meetri kaugusel lamas teine, kummalise kujuga inimene, kes ülimalt ärkveloleku imestusega ikka veel ringi vaatas. See pilk nägi läbi seinte, see nägi laotust ja sama kergusega nägi see ka kaaslaste unesid. Talle ei meeldinud see, mida ta nägi, ent temas ärkas huvi... „Kuu... Kuu, kus sa oled?...” Kahvatu hõbedane valgus murdis magaja koletisi täis koopasse. See oli kollaka rahustava valguse jõgi, puhas ja igavikuline, selles laulsid kristallkülmad kaugused laule, mis olid nii iidsed ja ilusad, et ettevalmistamata inimhing tahtis lõhkeda. Ta teadis, et see on vaid mõte, ja võttis vaevata teadmiseks, et kuuleb kaaslaste mõtteid. Ta ei teadnud, oli see tema või koletised, kes veel korra karjusid, nii et nelikümmend aastat vana valgetriibuline klaasarmatuur kõrgel lae all kaasa tinises. Häälpõrkles tolmustes koridorides, pannes kõikuma trellide vahelt sisse paistvad tähekiired, kajad hääbusid koridoride tagumiste soppide pimeduses, kus viltused sõredad kiired, täitumatud räbalad unistused ja haigete hingede näriv palavikuvalu koristaja poolt hooletult tühjentatud prügikasti taga valge hiire läbipaistva kujuna vilgatasid või tukkuvale valvuri selja taga seinale inetute süljelärakatena kobrutasid.

Liipavad sammud surusid pragudesse tagasi kehatu meeleheite, mis hääle jõust korra kujuliseks oli tõusnud, tasased karusnahased paitused armistunud põrandal hulkusid selles ebardlikus majas, peatudes kord ühe, kord teise ukse taga. Nüüd olid need kiirenenud. Veel korra surus vonklev huile end läbi lukuaugu, väike küürus kogu ahmis seda endasse, oli korruga suunas kindel ja patsas vääramatult kui saatust õige ukse taha. Ta kummardus lukuaugu juurde ja tardus siis, sest seespool ei mõõnanud meeleheite riimveed, millest ta toitust, sealt paistis vaid täiskuu ja ei midagi muud. Täiskuu, mille valgus põletas, nii et peletis uimasekslööduna läbi põrandate kanalisatsiooni vajuks.

„Sa hüüad jumalat nagu isa? On seal üleval su kodu?” Paks õnnetusehunnik oleks andnud mida iganes, et kestaks see kummaline uni, mis peletas hirmud ja pani kusagil sisemuses arglikult võbelema nimetu, esialgu imepisikese ja ennastki häbeneva lootuse, et midagi imelist võib sündida, et kõik võib muutuda. Ta tõstis pea ja vaatas kõrvale. Naabri asemel istus voodiserval hilisteismeline väikest kasvu noormees.

„Kodu... Mul ei ole enam kodu.” Kummaline olevus naeratas nukralt. Paksuke nägi, et tegelikult lamas imestava pilguga vördjalik kogu ikka omal kohal, ja tõusis ühe liigutusega istuli. Ta võttis võpatamata teadmiseks, et jäi samaaegselt ka rohtudest uimastatuna lamama ja et pole enam võimeline... ei, et ei tahagi teada, kuidas ja miks uni ja ärkvelolek segunevad. Kohe juhtub midagi imelist...

„Sa vaene, vaene poiss...”

Noormees tõstis pea, et talle otsa vaadata. „Kes sa oled?”

„Mis tähtsust sel on... üks õnnetusehunnik. Kas sa oled jumala poeg?”

Teine muigas. „Ei, ei ole. Või kui soovid, siis olen... Sa ei saa niikuinii aru.”

„Miks sa selline oled?” viipas paksu magu voodi poole.

„Miks sa selline oled? See on meie olemus. Mul on töö teha, nii et ma pean muutuma. Kas sa tahad muutuda?”

„Mida mul kaotada on?”

„Iseennast. Sa ei taha olla selline, nagu oled; mina ei saa olla selline, nagu olen. Mul on vaja kellegi ideed. Kellegi, kes on sinne. See kest siin voodis on vaid vilets imitatsioon. Ma tulin siia ja leidsin sinu; see on juhus, aga juhuseid ei ole suuremas plaanis olemas... sa ei saa sellest aru. Küsimus on – mida ma saan sinu heaks teha?”

Õnnetusehunnik voodiserval vaatas minuti oma põlvi, siis tõstis pilgu.

„Sa ju näed.”

Teine vaatas talle vastu. „Jah, ma näen.”

Kogu elu oli korraga avatud, enam polnud vahet ei minevikul, olevikul, mälestustel ega kehadel.

„Siis olgu nii.”

Enam polnud vahet hingedel ja kehadel, reaalsusel ja unel, taevas oli pärani lahti ja hõbedane pimestav loit rabeles reaalsuse piiril. Tõusis tuul. See tuiskas mööda uriiniaisuseid koridore, põigates ka läbi seinte, see paiskas laiali paberid peaarsti laual ja keeras lehte valvuri ajakirjal, nii et kikkis tissidega tibi asemel leidis mees end päratu suurt karvast perseauku vahtimas. Mees tõusis pahaselt, hakates midagi aimama, nii et ta justkui häbenedes korraks käe püksist välja võttis. Tuul vaibus ja valgus kustus. Enam polnud muud teha kui koitu oodata.

*

„Ei ole võimalik, te kuradi raisad!” kriiskas arst. Ta silmad olid magamatusest punased ja ta nägi nii välja, et see oli veel viisakalt mõeldud, aga kui ta nüüd plahvataks...

„Ma tean, mida te mõtlete – et siin töötades läheb paratamatult oma patsientide nägu. Aga õelge mulle, kuidas ma panen žurnaali kirja, et patsient hajus? Fikseeritud, rahustatud ja ilmselt liikumisvõimetu patsient hajus lukustatud ruumist?”

Homniku heledas valguses oli tema iga selgelt näha, kortsud silmanurkades hargnesid pea kogu näole, nahk oli lõtv ja silmade all tumedad varjud.

„Võib-olla teab see teine midagi? See paks enesetapja?” pakkus üks sanitaridest kõhklevalt.

Arst röögatas ja lõi käeservaga vastu kirjutuslauda. Käsi sai ilmselt kõvasti haiget, sest järgmiseks surus ta selle ristis jalge vahele, endal suu nagu elektrit saanud vihmauss.

„Tooge ta siis siia,” ohkas ta mõne aja pärast tüdinult. „Ma ei saa siit niikuinii minema, eks ma võin seni siis temaga vestelda.”

Pärast pooljoostes lahkunud sanitare üksi jäänud, valas naine endale tassi kohvi kurku, ilmselt üldse tundmata temperatuuri ja maitset, lükkas seejärel kohvikannu ja tassi kõrvale kappi peitu ja sättis end toolile, omaette kibedalt pomisedes:

„Rahu... rahu... rahu... Või ma kasutan oma töökohta ka kliendina...”

Ukseava täitev noormees astus sisse, naeratas malbelt, teretas viisakalt ja vaatas ringi tooli järele.

„Sinna palun,” mühatas psühhiaater oma laua vastas asuva tooli poole osutades.

Noormees istus, katsus siis tooli nihutada ja uuris kerge muigega, kus ta õieti istub.

„Põranda küljes kinni... Aa – tõeline hullumaja tool. Vabandage selle eilse pärast, täna on mul kohutavalt piinlik.”

„Tunnete end paremini?”

„Palju paremini. Põrkan ainult kogu aeg mööbli otsa, aga see on vist neist rohtudest. Ja ma kardan, et suurema osa mu praegusest eksalteeritud meeleolust tuleb ka farmaatsiatööstuse võimsuse arvele kanda.”

Naine noogutas napilt. „Magasite hästi?”

„Oo jaa. Teil on mugav, tänan.”

„Ega te midagi ei kuulnud? Öösel, ma mõtlen?”

„Mida? Et mu naabrimees kadus? Ei.”

„Millest te arvate, et ta kadus?”

„Ma ju nägin seda tsirkust terve hommiku. Need sanitarid vahtisid tühja voodit võrdlemisi tõlbilt. Siis uuriti pikalt, kas ta ei ole nende teadmata kuhugi ümber paigutatud. Siis algas siblimine. Ei pea Sherlock Holmes olema, et aru saada, et midagi läks valesti.”

„Nojah. Nii et te tõesti ei kuulnud midagi?”

„Te pumpasite mu ju nii unerohu täis, et isegi peldikupott uinus, kui ma hommikul kusel käisin.”

Ja märgates arsti korraga nõelteravaks muutunud pilku, jätkas: „Rumal nali – sellega ma tahtsin vihjata, et peldik oli umbes.”

„Torud on vanad, kanalisatsiooni remondiks ei ole seni raha jätkunud,” õigustas arst end automaatselt, ent siis, taibates, mida ta teeb, muutis teemat:

„Räägime parem teist – oskate te oma eilset käitumist seletada?”

„Ma juba ütlesin, et mul on väga piinlik. Mu kehakuju arvestades peaks olema selge, et mul ei ole just väga õnnelik lapsepõlv olnud. Eile viskas lõplikult ära. Hea, et meditsiin on olemas.

Heameelega läheksin koju ja unustaksin vahejuhtumi, sest ebaõnnestunud enesetapukatse hävitaks need viimasedki lugupidamise riismed, mis mõningatel inimestel minu vastu olla võiksid.”

„Nojah...” venitas arst. „Ma saan teist aru, aga mis siis juhtub, kui te olete täna õhtul või mõnel teisel õhtul sama probleemiga tagasi?”

Noormees noogutas. „Saan ka teie probleemist aru. Aga seda ei juhtu. Ilmselt ei ole mul vaja teile meelde tuletada, et väga paljudel juhtudel jääb enesetapukatse ainsaks – see paneb inimese elule teise pilguga vaatama. Ma ei oska praegu öelda, mis tunne see on – kas teadmine, et ma suudan üle selle piiri minna, või midagi muud, ent niipalju, kui mul täna hommikul on aega mõelda olnud, kavatsen ma elada. Kavatsen oma elu muuta. Põhjalikult. Arvatavasti oleksin seda ammu pidanud tegema.”

„Mida te siis teha kavatsete?”

„Kõigepealt astun sõjaväkke.”

Arst silmitses teist üle prillide. „Kardan, et te siiski pole päris terve...”

*

Mees voodiserval liigutas end ja vaatas oma kuulajate poole. Vaatamata hilisele tunnile ei olnud ei naine ega laps seda nägu, et magada tahavad. Mees ohkas.

„Ma peaksin alustama sellest, kes ma olin.

Seda ei ole lihtne teha, sest toda tegelast ei ole enam ja olend, kelleks ma sain, suudab vaid ähmaset, aimamisi ette kujutada toda maisemat osa endast. Seda enam, et ega too osa, mina siis, nagu ma üldiselt olen harjunud end nimetama ja mis püsib kenasti terviklik, kuivõrd igapäevases suhtlemises ikka minu – täpsemalt muidugi tolle inimesenasündinu staatuse ja mälujälje – poole pöördutakse, ei taha üldse mitte ennast meenutada. Meenutamist on mitmesugust, üks ole. On

puhtpraktiline, mis seostubki mainitud mälujäljega, mille alusel kuulub mulle inimese staatus, ja on sisuline, tunnetuslik, seotud teadvusliku olendi enesetajumisega. See, mis ma olin, ei ole üldsegi mitte austusväärne.

Elas kord üks poiss...

Ma valisin selle muinasjuttude klassikalise alguse peamiselt viimastega kaasaskäiva kerguse saavutamiseks. Muinasjuttudes läheb ju kõigil hästi. Noh, vähemalt lõpuks. Muinasjuttudes ollakse kerjus või vördjas ühe lausega, ja siis läheb käima tegevus, mis kõike muudab. Niipalju on minu muinasjutus muidugi tõsi, aga ma tahaksin nägupidi sügavale sita sisse suruda kõik muinasjutuvestjad, sest minu elu esimesed 18 aastat olid hulga pikemad. Kestsid 18 aastat. 18 väga pikka aastat.

Ma sündisin ja kasvasin eeslinna paneelmajas, sellises tüüpilises, mida on täis kogu maakera, eriti arengumaade eeslinnad; olgu siis ka kohe ära öeldud, et kus vaesem rahvas elab. Selle korteri olid mu vanemad saanud peaaesjalikult seetõttu, et puulobudik, kus nad enne elasid, kuulutati elamiskõlbmatuks ja lammutati. Täpsemalt, *muutus* see elamiskõlbmatuks muidugi palju varem. Niikaua kui ma mäletan, elasime me neljakesi selles kitsas kivisahtlis ilma mingi olulise muutuseta. Ma ei osanud väiksena aru saada, kui trööstitu see elu oli. Minu isa oli joodik. Seda teadsin ma kogu aeg, sest ema ei väsinud seda kordamast igal võimalikul ja võimatul juhul. Minu isa ei olnud rohkem joodik, kui suur osa selle asumi meestest ikka olid. Kaua aega ei taibanud ma, et tegelikult on hoopis mu ema joodik. Tagantjärele on mul lihtsam isale õigustusi leida, sest see elu, mida ta elas, võis tõesti kole olla. Eales ei suutnud ta enda eest seista, tal ei olnud ei ambitsioone ega tahtejõudu, ei andeid ega edasipüüdlikkust. Ta oli täielik kalts. Seda kõike arvesse võttes oli tema ainus julge tegu end ära uputada. Oh, ametlikult ta lihtsalt uppus, kui purjus peaga kaugele Väinamerre ujus, kuid asjaolud, mis kogu juhtumiga kaasas käisid, võimaldasid seda mitmeti tõlgendada. On nii palju väikesi märke, mis vaid tagantjärele õigesse konteksti asuvad ja mida on nii kerge ignoreerida! Isa ei rääkinud minu arust viimased pool aastat õieti sõnagi. Ma ei mäleta, et ta viimasel kuul *üldse mitte ühtki* sõna kuuldavale oleks toonud. Purukaine oli ta ka. Ema, kes tavaliselt erilise tigiduseta õiendas, mõnitas ja näägutas, viibis need kuud pidevas afektiseisundis, nii et toauksel võttis meid kõiki vastu roppuste ja sõimu laviin. Ja siis sõitis isa asutuse suvepäevadele Kassaris. Töökaaslaste juttudest selgub, et ta oli seal ebatavaliselt lõbus ja seltsiv. Selline lahke ja lahe. Ei joonud eriti. Viimasel päeval, kui kõik asjad kokku olid pandud, viskas ta oma koti bussi ja kohmas, et läheb kastab end veelkord merre. Ja tagasi ta seal enam ei tulnud. Ma olin siis gümnaasiumi viimases klassis. Minu isa oli väikest kasvu, kidura kehaehitusega, viletsate hõredate heledate juustega ja alati nutusena näivate vesisiniste silmadega. Minu ema oli lohmakas ülekaaluline naisterahvas, labaste näojoonte ja kõva ebameeldiva häälega. Ehk pole ilus oma ema kohta nii öelda, kuid mingil hetkel teismeliseas tuli selgusehetk, et see, mida mina ühel vihkamise silmapilgul enda ees justkui äsjaavanenud silmil nägin, on pilt, mida kogu aeg näevad kõik teised, kes meiega kokku puutuvad. Võib-olla oli mu emas kunagi mingit veetlust; ma ei tea. Isa pärast ma loodan, et oli. Igatahes olid aastakümned pidevat trimpamist teinud temast tüütu ja türanniseeriva sootu inimkera, mis pidevalt ebameeldivusjudinaid selga mööda jooksmata paneval pisut nasaalsel toonil su tegemiste ja sõnade kallal urgitsedes ringi veeres ja kõike saastas. Nii hingi kui ümbrust.

Minu õde päris isa kehakuju ja ema iseloomu, mina ema välimuse ja isa iseloomu. Teistpidi vaadates pärisin ma mõlemast halvima ja õde parima. Ei, ma ei armasta oma õde, seda pisikest roppalatut kiusupunni, kuid ega ma talle paha ka ei taha. Kui isa suri, olin 18 ja tema 15 ja tema oli see, kel jätkus julgust mingi umbes 25-se kutiga kuhugi teise linna kaduda. Naisena võis ta ju midagi olla; ma ei oska seda siiralt hinnata, sest teadvustasin alles peale ta kadumist, et tegu pole enam lapsega, et temas on juba seksuaalsus ärganud. Olen üsna kindel, et ta saab elult klobida, nii et vähe pole. Kaua peavad vastu sellised 15-sena kodust ärajooksmiseks loodud suhted? Kes temasuguse iseloomu pikalt ikka välja kannatab? Loodan vaid, et ta saab klobida parajalt, nii et ta end pöördumatult ei kahjusta, ja ehk ta õpib sellest midagi.

See, milliseks ema muutus peale isa surma ja õe lahkumist, on kirjeldamatult vastik. Teda ei

ohjeldanud enam miski. Ta oli pooled päevad täis ja ma imestan, miks ometi ei löödud teda minema tollest kohvikupugerikust, kus ta nõusid pesi. Ju siis oli tööjõuga ikka väga kitsas käes ja tõele au andes suutis ema suurema osa ajast siiski enam-vähem töövõimeline olla. Ta ei koristanud enam kodu. Ta püüdis ühelt poolt nagu mind hoida, seiras mind kogu aeg oma kilava pilguga ja muudkui rääkis, enamasti üsna mõttetut jura, kuigi sinna sisse pudenes ka huvitavamaid kilde minevikust, mida ma ei teadnud. Ent nagu ma ütlesin, ei suutnud ta end ohjeldada ja muutus tõeliseks luupainajaks, sest samal ajal kallast ta mulle kaela kogu selle verbaalse okse, mis enne oli kolme vahel jagunenud. Räpasena kakerdas ta toast tuppa, vahtis telekat ja ootas mind, et siis kõigepealt pool tundi söimata, kus ma hulkusin, siis kinnitada, kui tore ma olen, mis sest, et lödi rasvamägi, kes tõenäoliselt iial ühtki naist ei saa, raha eest ka mitte, ja siis luges peale õpetussõnad eluks.

Ühesõnaga, kodusolemine tähendas mulle pidevat mõnituste ja tänitamise koske.

Isa eeskujul silme ees, hakkasin ma mõtlema surmale.

Siiski otsustasin ma kõigepealt kodunt minema kolida.

Noh... isegi nüüd on sellest piinlik rääkida.

Lühidalt – lõppes see hädine katse psühhoneuroloogiahaiglas.

*

Ma tõepoolest astusin sõjaväkke. See võttis omajagu tegemist, sest mind oli juba kõlbmatuks tunnustatud, ent ma pidin tuttavatest inimestest kaugemale saama ja ma vajasin mingit alibit muudatustele, mis minuga kohe juhtuma pidid. Suure osaga sellest loost ei taha ma kedagi vaevata. Olend, kes mu üle võttis, oskas kohe teha muudatusi mu ainevahetuses, nii et kilpnäärme talituse häired ja üldine tahtepuudus, mis kah nii või teisiti vales hormoonitasakaalust tulenes, olid esimesed asjad, mille ta kaotas. Ma pidin saama paremasse vormi ja seda kahel põhjusel. Esiteks ei tahtnud ta liigseid rasvakilosid kaasas tassida või täpsemalt öeldes vajab ta keha, mis midagi ära teha suudab ja mille eeldatav eluiga ei piirdu kümnekonna aastaga, teiseks aga oli minul olnud tingimus, mille eest ma end talle igaveseks ära andsin. See tingimus olid sina, Margo.”

Mees vaatas naisele otsa ja muigas. „Jah, sina. Sina olid mu tingimus. Poiss jäi magama,” vaatas ta siis poja poole. „Ongi parem, sest kuigi sa osaliselt tead, kuidas lugu edasi läks, tasub seda üle rääkida, sest kõike sa ei tea.”

Ta sättis end ja pöördus pisut, nii et naine ei näinud ta nägu.

„Nii lihtne, arhetüüpne ja nii räbalateks lüpsitud teema terves indoeuroopa kultuuris! Terved maailmad keeratakse ringi, universumi loonud jõud äratatakse – ja kõik see selleks, et oma türa ühele plikanatile jalgevahesse toppida... Sa oled minust kaks aastat noorem ja ma olen sind kogu aeg teadnud, olen sind tähele pannud juba esimestest klassidest. Lõpuks elasid sa ju vaid paar maja edasi ja me käisime samas koolis. Me olime 15 ja sina 13, kui Andreas sinuga käima hakkas. Meie olime just põhikooli lõpetanud ja suvel polnud kuraditki teha. Nii me istusime seal su maja ees rääbakas pajuvõserikus ja tagusime igavusest kaarte. Teie plikakarjal oli ilmselt samuti tapvalt igav ja nii me tuttavaks saime. Meil Reinari ja Hugoga ei õnnestunud teistega käima hakata, kuid Andreasel näkkas. Vast oli põhjus selles, et tegelikult tahtsime me kõik sind. Oh, Hugo loobus juba poolfinaalis ja mina... mina ei tulnud üldse arvesse, võisin vaid vaikselt omaette unistada, kuid ju me siis tahtsime kõik nii ilmselt vaid sind, et teised meie peale natuke sapiselt vaatama jäid.. Sa olid juba siis 13-sena, tegelikult juba palju varem, see, kes kohe kõigi meeste pilgud endale tõmbab. Siis olid sa muidugi lapseohtu, kasvamine pooleli ja su nurgelises kehas polnud midagi eriti naiselikku... või kuidas ma ütlen? Sa olid kohutavalt kõhn, meenutasid hädapärastel nahaga üle tõmmatud kondikubu. Ent ometigi... ometigi! Midagi aimus jalgades, midagi puusade kujus, midagi pihas, midagi rindades.... Ja eriti kui sa liikusid, naersid. Ilus, mitte millegagi silma torkav, lihtsalt täiuslik nägu, pikad, heledad, natuke laines juuksed. Mäletan, kui sa kord olid jalgrattalt kukkunud ja tõmbasid üles oma püksisääre, et marrastust näidata. Me olime ju lapsed, üks ole; sina eriti. Mäletan seda kasvuaegset lapse kohutavalt kondist jalga, mäletan, kuidas oleksin tahtnud selle suudlustega katta... Ma olen sind ju hiljem igat moodi näinud, kuid just see, kui ma nägin su jalga...

Oh, teil ei tulnud Andreasega midagi. Käisite vist vaid mõned kuud ja... ent tema oli esimene.”

„Temast jäin ma süütuks,” poetas naine vaikselt.

Mees kergitas kulme. „Hm, meile ta kinnitas küll, et tegite ära kõik, mida teha võis... Reinar ka ei? Ausalt, mul ei ole olnud põhjust kahelda ja ega sel mingit tähtsust enam ei olegi... Igatahes olid sina minu hind.

*

Ma võtsin sõjaväes kolme kuuga alla 30 kilo. Ma kandideerisin ameeriklaste koolitusprogrammi ja veetsin järgneva aasta teisel pool ookeani. Ma kandideerisin väliteenistusse ja veetsin järgnevad peaaegu kaks aastat mitmes kriisikolde.

Siis olin ma tagasi. Oli taas sügis, tibutas uduvihma ja lõõtsus ebameeldiv hootine tuul. Ma seisin sõjakomissariaadi ees ja vahtisin hämarakstõmbuvat taevast. Vähemalt selleks hetkeks olin prii kõigist kohustustest, kuigi paistis, et nad hakkavad mulle peale käima – et ma teenistust jätkaksin. Huvitav, kas mu tuttavad tunneksid mu ära? Ma seirasin pilguga üht mööduvat neidu ja ta naeratas mulle. Naeratas! See oli ikka nii veider, ehkki hakkasin harjuma. Ma ei olnud ammu enam pooleteisentsneriline rasvarull. Ma kaalusin siis küll üle 100 kilo, kuid pikkustki on mul nii 1,9 m. Kuid peale seda kolme aastat oli mul must vöö karates, ma suutsin joosta maratoni ja teha kätekõverdusi, kuni tüdimus peale tuleb. Ma olin päevitunud ja lühikese soenguga. Ma olin vormis ja relvastatud. Ja mul oli raha. Ma olin Mees.

*

Ma ei teadnud, kust alustada, kuid saatuse tahtel jooksid sa mulle sülle kohe hotellis.

Ma muide tajun taustal mu ebamaise poole muiet. Tema jaoks tähendab „saatus” ilmselt hoopis midagi muud. Tema jaoks on juhus lihtsalt organiseerimise küsimus, ehkki teinekord tuleb seda kaua ja hoolega planeerida. Ega ma ei tea, ei ole kunagi teadnud, mis plaanid tal üldse on. Ma lihtsalt ei saa neist aru. Ma olen inimesena küll tervik ja mul on oma tahe, kuid samas ma tean, et tegutsen tolle võõra ja võimsa mõistuse käsutuses. Ma lihtsalt teen asju, mis õiged tunduvad, andmata endale aru, teinekord vähimatki mõistmata, mida ja milleks ma teen. Kohe alguses tuli mul leppida, et võõra mõistus on niipalju arenenum, niipalju võimsam, niipalju üle inimõistusest, et ega ta mulle oma tegemisi selgitada ei suudagi, ilma et mul juhe kokku jookseks.

Niisiis jooksid sa mulle hotelli fuajees sülle. Sa olid nutma puhkemas, ärritatud ja hirmul. Ja keegi ajas sind taga.

„Margo!”

Sa vaatasid mõistmatult üles, uurisid mind õige mitu pikka sekundit segaduses. Sa oleksid ehk edasi tormanud, kuid hoidsin su küünarnukist kinni.

„Issand, sa oled nii tuttav, aga ma ei tunne sind ära.”

„Uldar on mu nimi.”

Too kuldketiga ja mustas ülikonnas mees, kes sulle järgnenud oli, peatus mõni samm eemal.

„Uldar...” Paistis, et sul kulus aega mind oma mälupildiga kokkupanemiseks ja seeaeg silmitsesin mina omakorda sind. Ega siin väga palju öelda ei olegi. Sa olid lihtsalt täiuslik. Võib ju vaielda, milline neist põrmustavalt ilusatest noortest neidudest just see kauneim on, kuid minu jaoks oli see niikuinii selge. Ja ka objektiivselt olid sa igat parameetrit arvesse võttes ideaalne.

Tüübi selja taha oli tekkinud kaks kappi.

„Uldar... Sa kadusid peale kooli. Sõjaväkke, eks ole. Oi, sa oled nii palju alla võtnud. Ega sa ei solvu? Eks sa ju natuke ümar olid. Nüüd oled nagu Terminaator.”

Muigasid ja noogutasid. „Ja sina oled endiselt kõige kaunim neidis, keda ma üldse tean.

Loodetavasti ei ole sa abiellunud, sest kui ma sinuga juba nii ootamatult kokku sain, tahaksin sind õhtust sööma kutsuda. Sa oled muide hea enne – sa oled esimene tuttav inimene, keda ma Eestisse tagasi tulles kohanud olen.”

Nüüd vaatasid sa selja taha. Vaatasin samas suunas ja siis küsivalt sinu poole.

„Kas nad tülitavad sind?”

„Ei... oota...” Sa olid segaduses.

„Mulle tundub, et tülitavad.” Astusin sammu ettepoole. Sa püüdsid mind takistada. Pöördusin ja vaatasin sulle sellise nabi kurja naeratusena silma. „Kõik on korras. Palun seisa siin.”

Järgmiseks manasin pilku põlguse ja üleoleku. „Mis mureks, makaagid.”

„Kas sul on midagi öelda või?” tuli juhilt ootuspärane vastus. „Sulle ei meeldi miski või?”

„Jah. Teie vördjalikud lõustad. Koristage end siit.”

Kapid astusid ettepoole ja embasid paar sekundit hiljem põrandat. Viimane, see ülikonnas tüüp supsas käe põue.

„Noh, *make my day*,” langes mu käsi püstolipärale.

Ta muidugi ei julgenud relva välja võtta. Astusin lähemale.

„*Sjebis, urod.*”

Meie pilgud kohtusid ainult hetkeks, siis pööras ta selle kõrvale ja kõndis minema, vaatamata isegi oma põrandal ukerdavate kaaslaste poole.

Ma vaatasin uuesti sinu poole. See ilme su näos... seegi oli juba piisav tasu, ja ma teadsin kindlalt, et õhtul oled sa minu voodis.”

*

Minuti kestis selle jutu lumm, siis sättis Margo asendit ja ohkas. Ka mees oli justkui maha käinud.

„Milleks sulle seda last tarvis oli?” küsis naine lõpuks tumedalt. „Kas vaid jumala pojaks? Aga mina?”

„Jah, ma tegin selle otsuse ilma sinuta,” sõnas mees justkui vastu tahtmist peale kümnesekundilist kõhklust. „Sa kas tead, miks just sina, või...” Ta kõhkles uuesti. „Midagi ei sünni meiega lihtsalt niisama. Ma ei näe kõiki seoseid, kuid...” Ta heitis abitult käega. „Aga igal juhul on see sõda.

Lennuk ei kukkunud niisama. Aapi prooviti tappa.”

Naine heitis kiire pilgu magava poja poole.

„Miks? Mispärast?”

„Sest Maa on hukule määratud. Mingid vanad rahvad leidsid, et inimene on liiga ohtlik. Et meist lahti saada, visatakse Maa meile tuntud universumist välja.” Ta tõstis käe. „Kõik argumendid on mõttetud. Ma olen üritanud neid küsimusi esitada tuhandeid kordi. Need, kes seda teevad, arvavad meist niipalju üle olevat, et suhtuvad Maa hävitamise nii, nagu meie suhtuksime rotipesa hävitamise. Ent teised soovivad Maad aidata. Need su poja unedes.”

Naine vaikus kaua. „Ma olen ju ajapikku aru saanud, et ei minu ega mu lapsega, tegelikult meist mitte kellegagi ei ole mitte miski korras... Millal see juhtub?”

„Kohe varsti. Aga enne peame me Maale tagasi minema.”

Ta tõusis ja tõstis poisi tekki mähituna sülle. Margol käis peast läbi, et see on esimene kord, kui Aap isa süles on.

„Miks sa meid siia tõid siis?”

„See ei olnud mina. Andreas tegi seda.”

„Andreas... Ohh!”

Seinu ei olnud enam, järgi olid vaid tasapisi olematusse hajuvad sambad, ja nende keskel lamas kohutavalt purustatuna miski. Inimene võiks selline olla, kui ta umbes sajameetriseks kõieks venitada, ilma et ta selle juures rebeneks. See kõik oli Kuu vaakumis kuivanud ja päikesest praetud. Margo surus käed suule, leides ootamatut tuttavlikkust naeratuses, mis kolmele meetrile kaljudele oli laotatud.

„Kas tema oligi Andreas? Nii et ta ikkagi oli meie Andreas? Mis temaga juhtus?”

„Ma tapsin ta. Kuna temas on needsamad jõud mis minus, pidin ma seda sellisel viisil tegema, ja rangelt võttes on ta ikka veel elus. Vaene vördjas – tal oli kõige parem positsioon, kuid ta ei suutnudki otsusele jõuda, kelle ta reetma peaks.”

Siis korraga oli Kuu kadunud. Päike ka. Ainult pimedus ja kukkumine. Naine hoidis kramplikult

mehe käest ja poiss ei ärganudki seletamatul kombel.

Midagi pimedusest tumedamat ja hiigelsuurt kerkis nende all ja ühel hetkel seisid nad laternatest viletsasti valgustatud tänaval, madal taevas pea kohal.

„Puhh!” ohkas Uldar kergendatult. „Ainult kaks päeva.”

„Kaks päeva millest?” ei saanud Margo aru.

„Kaks päeva sellest, kui Päike kustus. Me reisisime Kuult siia kaks päeva. Ära küsi, see teekond ei olnud meie maailmas.”

Naine tõmbus korruga kõssi, talle jõudis pärale, et temperatuur on alla nulli ja sajab lõrtsi.

„Temperatuur langeb... Kaks päeva – kui külmaks on läinud! Jumal!”

Uldar heitis talle viltuse pilgu ja nende ümber lakkasid korruga tuul ja vihm.

„Kuidas sa seda teed?”

„See on kõige väiksem asi,” lõi mees käega. „Andreas on mängust väljas. Reinar tuleb kohe.”

„Tuleb kohe kuhu? Kus me üldse oleme? Mingi suvaline Eesti agul, ma näen...”

„Hugo elab siin,” osutas Uldar ühe maja poole.

„Hugo...” Margo vangutas vaid pead. „See kõik on nii ebaloomulik ja tobe.”

„Võtsid sõnad suust.”

Nende ees tänaval käis mingi segadus, inimesed jooksid, levis kirbet suitsu ja keegi karjus.

Margo karjatas, kui sai aru, et aknale sätib katteid ette tugevalt söestunud laip.

Tüdruk tagaistmel keris end kerra ja luges tasasel häälel, aeg-ajalt komistades, mitte eriti korraliku käekirjaga ruudulisse kaustikusse soditud teksti:

„Me oleme kuldse päikese lapsed, kuid meie pärisosaks on öö. Ma tulin üle vaikuse mere, et siin olemiseks saada. Mind ei olnud enne siiajõudmist, ega saa olema ka pärast seda, kui ma olen läinud. Ma eksisteerin alati ja igavesti oma külmas pilves, minu vaim hõljub mateeria kohal, korraks sähvatab sellest läbi loomise valgus ja ma laskun, et omandada kuju ja mõõtmed. Seda ei olnud kunagi enne, ega saa ka kunagi pärast olema, ent see ei tähenda midagi. Lõpuks eksisteerib ka Teadvus ainult hetke, võrreldes lõputu ajaga, kuid tema antiolemine on tõeline olemine, see on surm teadvuse seisukohalt, kuid nii teadvus kui aeg ja ruum on üni üldise seisukohalt...”

Ta hõikas esiistme poole: „Kuule, kus sa selle õieti kirjutasid?”

„Hullumajas.”

„Seda ma usun. Kuidas sind küll välja lasti?”

Ta jätkas lugemist:

„Ma eksisteerin praegu ja mulle näib, et ma olen aja keskpunktis. See väide on samavõrra õige kui vale, sest ajal ei ole algust ega lõppu, aeg, mida tunneme, on tõelise aja abstraktsioon, vägivaldne väljalõige, nagu mingi suvalise molekulide jada määramine ookeani ühelt kaldalt teisele, kuulutades et see on mere telg. Aeg ja ruum on üksnes abivahendid, aitamaks töötada mateeriasse kängitsetud teadvusel, aitamaks tal näha kaoses korda, olles sellisena aga vaid esmase taju taguse pettekujutlused. Suures maailmas on kogu universum sähvatus, hetkeline korratus, kuhu laskub Eimiski, et korraks muutuda Miskiks, et omandada suunda ja mõisteid, et puhkeda õitsele, tunda rõõmu, muret, armastust. Et elada läbi perverssed mõisted nagu vihkamine, sõprus, pettumused, hirm. Püüdlemine tarkuse poole, teades, et tarkus eitab meie olemasolu, ja kui tuleb Teadmine, on see ühtlasi meie eksistentsi lõpp.”

Ta lasi kaustiku põlvedele ja raputas pead.

„Uskumatult haige tekst.”

„Nägin seda lihtsalt ühel ööl unes.”

„Vaeseke – pidi see alles luupainaja olema...” Tüdruk kissitas hetkeks silmi, püüdis lehte paremini tuhmi salongituld püüdma sättida ja luges veel:

„Ühinemine olemisega, kus aeg, ruum ja üldse kogu füüsiline kuju midagi tähendavad, loob midagi uut. Ent kas ma suudan peale sideme kadumist mõista, mis oli hommikune linnulaul, mis oli kaste,

mis tunne on paitada kuldseid viljavihke ja kuulata laste kilkeid? Kui bioloogiline surm sunnib mind jäädavalt loobuma sellest vormist, on minu jaoks kadunud ka kogu see universum, mitte kuidagi ei ole võimalik seda uuest tabada, sest meie ei ole samad ja maailm meie ümber ei ole enam sama, miski ei ole enam sama. Ent ometi tahan ma nautida seda kordumatut kogemust dimensioonis, mis vaid korraks ristub mu teega, tahan tunda õnne, teades, et kohe saabub äraspidistus...”

Ta asetas kausta kõrvalistmele, nagu määraks see ta sõrmi, võttis kahe käega peast kinni ja tegi: „Uuuuuu. Veel natuke ja minul kaitsmed lähevad.”

„Sa peaksid kandma särki hoiatuskirjaga „Blondiin. Mitte kasutada neljasilbilisi ega pikemaid sõnu!”” porises mees, visates üle õla ühe viltuse pilgu. Ta oli ebamäärases eas, ei noor ega vana. Selline „üle kolmekümnene” sportliku väljanägemisega mees, kelle järele naised jooksevad. Ta juuksed olid pikad ja seljale patsi kogutud, habe korralikult aetud, ta oli puhas ja ta kehal ei olnud grammigi liigset rasva. Tema kaaslanna oli vast kahekümneneviiene heledapäine nähvits... millega ühtlasi on ka kogu iseloomustus antud ja rohkem pole tarvis midagi öelda. Kena nägu, pikad peened jalad ja pringid rinnad. Punkt. Meelde jätta pole midagi.

Tüdruk küünitas üle esiistme seljatoe, et läbi esiklaasi teed piiluda. Ent seal oli vaid pimedus ja udu.

„Kas neil on lootust?”

„Mitte mingit,” mühatas mees.

„Miks meie?”

„See oli hind. Mul on veel midagi teha.”

„Kui on tõsi, et päike on igaveseks läinud...” ta sõnad vaibusid sosinaks.

„On tõsi. Aga see pole tähtis. Me läheme ära.”

„Sa räägid, nagu sa isegi ei teaks.” Ta otsis kotist mandariini ja hakkas seda koorima.

Mees autoroolis heitis taha kulmukortsutusega segatud kannatamatu pilgu.

„Pane see ära!”

„Miks?”

Mees sattus segadusse ja ohkas siis.

„Ma ei tea. Lihtsalt see mu pimedam pool vihkab millegipärast mandariine,” muigas ta pisut andekspalvalt.

Akende taga voolas mööda harvade tuledega märg pimedus täis marutuules pöörlevaid oksid ja lehti; esimesed olid enamasti veel puude küljes kinni, teised enam mitte. Ja need olid rohelised, sest külm pimedus oli tulnud keset suve.

„Sul on seda veel mägede kaupa?” Osutas tüdruk mahukale mapile istmete vahel, kust ta ennist tolle kaustiku välja oli nokkinud.

„Minu hobi...” kehtas mees õlgu, ilmselt soovimata teemaga tegelda.

„Sa oled teinekord nii naljakas.” Plika tegi ebamäärase viipe. „Reinar, ära palun ole selline. Olgu, sa ütlesid, et maailm lõpeb... Lõppeski. Teist päeva on pimedus, ei kuud ega tähtigi mitte... nojah, pilved on tihedad, pidevalt sajab. Ent ma ei suuda seda tõsiselt võtta. Ei suuda meelt heita.”

„Ega see aitakski...” mühatas mees. „Jah, mul on selles veel osa. Ja sinul ei lähe midagi sellest halvemaks, kui sa minuga tuled... aga sellest me rääkisime.”

„Rääkisime jah. Siin ma olen. Mis osa?”

„See on seotud millegagi, millest ma aru ei saa. Ka nende mandariinidega.”

„Mandariinidega?”

„See, kes mind juh... see, kes mulle nõu annab, mu pimedada poole partner – ta kardab midagi. Uut päikest.”

„See su pimedada poole partner – kes ta on?”

„See ei ole huvitav...”

„Palun räägi.”

„Ma ei...”

„Kuidas sa üldse tead, mida tegema pead? Miks me roomame siin pimeduses?”

Mees vaikis pikad minutid, pilk tumeniiskel, autotulede valgel läikival asfaldil, siis turtsatas

kõledalt.

„Sa oled kõiki selle loo tegelasi kunagi näinud, Nastja. Me käisime neil külas palju aastaid tagasi. Mäletad seda talu umbes... jah, sõitsime just peaaegu mööda – Hugo ja Tiina. Meiega olid veel Uldar ja Margo. Ma olin kohutavalt täis...”

„Seda osa ma mäletan,” poetas naine ebamääraselt.

„Margo laps. See laps on...” mees jäi vait. „Ega ma tegelikult ei tea, mis ta on. Aga temaga on seotud miski, mida olla ei tohiks. Ja mulle hakkab päralt jõudma, et mind ei valitud mitte minu enda pärast, vaid et ma juhtusin teda tundma. Ent enam pole midagi teha. Pool tundi tagasi kuulsin raadiost – politseiraadiost, eks ole – nii imelikku juttu... See peab olema Hugo. Küllap ilmuvad ka teised välja.”

Toas saabus suhteline pimedus. Poolpõlenud kogu koperdas, jättes endast tükke mööblile ja pudenedes põrandale, ta langes toolile sügislehtede sahinat meenutava krigina ja kahina saatel ning jäi sinna tuiutama.

„Oo, elekter põleb ikka veel...” vaatas ta siis üles imekombel säilinud lambipirni poole.

„Nii et su silmad on tagasi,” kostis põrandalt traadipuntrast.

„Noh, see on omast kohast üsna lõbus, kui ära harjuda,” kraaksatas mees naerda. „Ainult et nüüd on siin igat masti sulelisi ja karvaseid kohal hordide viisi. Kohe kui sõna levib. Rahus surra me ei saa. Täpsemalt, tundub, et paljud tahavad meile seda kogemust pakkuda. Veider, kui vähe see mind häirib.”

„Sul on ilmselt palju allasurutud masohhismi...”

„Ma täidan oma kohust. Kuidas sinuga on? Sa said ju ka kõvasti kõrvetada.”

„Enam-vähem alguses tagasi. Üks silm näeb... Teisel kujutis on udune, aga taastub. Ära muretse.” Tasase sahinaga korjas riidekuhi end kokku, muutudes lihtsalt põlenud sodist tahmunud kaltsuhunnikuks. Lauaplaat naksus ja üle selle jooksis puusüü. Kõrbenud kiht selle pinnal hakkas isegi rohelist värvust omandama.

„Nii et mitte ainult sina ja mina...” kviteeris mees seda kõike jälgides ja astus teisele lähemale. Maas oli ikka veel tugevalt kõrbenud, tossav ja vettinud pusa, millest poolpõlenud kondid välja vaatasid. Kummatigi kattus see tasakesi karusnahaga.

„Nii et sa tõepoolest panid ta paika!” ei suutnud Uldar naeru tagasi hoida. „Kuidas sa selle peale tulid, et ta minema ei saa? Seda sa ju ometi teadsid, et teda on võimatu tappa?”

„Muidugi teadsin. Aga ta ise ütles mulle, et ei saa kuju vahetada. Ja sellest, et tal mingit üleloomulikku jõudu ei ole, olen kah aastatega aru saanud.” Hugo suunurkades mängles irve, vaatamata kõigele oli tal hea meel oma vanu tuttavaid näha. „Mida te siin teete? Kuidas te üldse sisse saite? Seal peaks neid kurje automatidega debiilikuid paras parv olema?”

„Kui ma tekitasin meie ümber kergelt helendava mulli, mis mitte ainult vihma, vaid ka autosid eemal hoidis, taipasid nad õnneks, et targem on minuga mitte vaidlema hakata,” sõnas Uldar kuival. „Sa muidugi saad aru, et sa pole ainuke, kelle abil siin jumalad oma arveid klaarivad?”

„Sellest olen ma ajapikku aru saanud jah.” Hugo heitis Margo ja ikka veel pea tema sülle pannud magava lapse poole kõrvalpilgu; kohe peale sisenemist oli Uldar nad diivanile sättinud.

„Siin on kõik ettevalmistused tehtud, et levitada sõnumit, mida kõik kuulavad. Uus päike süttib. Et nii nagu kaks päeva tagasi võib esineda tõuge, millele järgneb valguspahvak. Et võib esineda tsunamisid, maavärinaid, tõukeid, mida iganes. Kuigi kadumisel suurt midagi ei juhtunud, kui lootejõudude lakkamise laine maha arvata.”

„Kust sa seda kõike tead? Ja miks siit? Kes sa õieti oled?”

„Kas Vanade esindaja ei selgitanud sulle midagi?”

„Selgitas, miks on Maa hukule määratud.”

„Ja?”

„Kõik.”

Uldar ohkas. „Sel pole tegelikult tähtsust. Aga vaja on, et see teade siit välja läheks.”

„Miks?”

„Sest *pärast* seda kuulavad sind kõik.”

„Kui tuleb valguspahvak ja tõuge,” kviteeris Hugo kuivalt. „Kust sa seda tead? Ja kas sa minu käest küsisid?”

„Harju ära, et meie käest ei küsi keegi midagi. Reinar on kohe siin.”

„Kes tema on?”

„Pilvemõistuste oma.”

„Andreas on veel puudu. Tuumahõim?”

„Jah. Ta ei tule. Tema jäi maha.”

„Eelmisse universumisse?” küsis nüüd too karusnahkne elukas. „Kuidas sa suutsid ta sinna jätta?”

„Ma tegin temast umbes kolmesajaruutmeetrisel heegeldustöö, mis Kuu kivides kinni istus.”

„Kes sa oled?”

„Pagendatu. See, kellega te kunagi samuti nii käitusite, kui täna Maaga. Aga me oleme tagasi!”

Trepilt kostsid sammud.

Reinar vaatas sisse ja noogutas seltskonnale, nagu näeks ta taolisi pilte iga päev. Ta loivas tuppa ja läntsatas ukse lähedal seisnud toolile.

„Lühike kokkuvõte,” alustas Uldar kobamisi. „Päike on kadunud. Niipalju, kui inimesed teavad, on kadunud kõik nähtavad ja nähtamatud objektid, siis ka raadiokiirgusallikad ja üldse kõik ükskõik mis viisil tajutavad nähtused umbes sajast tuhandest kilomeetrist kaugemal; kaugust nad arvavad selle järgi, et enamik satelliite on alles. Kui see ei ole mingi pilv või mingi mööduv nähe, on inimkonnaga ja üldse kogu selle planeediga kõik – niipalju infot on läbi imbunud kõrgmägede observatooriumitest ja NASA-st. Ümberringi on pimedus. Lihtsalt pimedus. Temperatuur langeb, mõnda aega peavad energiajaamad vastu, siis läheb liiga külmaks ja kogu süsteem ütleb üles. Mõnda aega suudetakse veel eramaju ja muid autonoomseid kütta, kuid paari päeva pärast langeb ka nendes temperatuur ja inimesed hukkuvad. Paari nädala pärast on vaid ookeanides paksu jääkihi all vedelat vett ja mingi elu. Mõne aastaga külmuvad ka need põhjani läbi ja siis on elu Maal kadunud... kui see ei säili mingite magmakollete läheduses, sest planeedi sisesoojus ju jääb. Seega teatakse – kui nähtus on ajutine, elame paar päeva üle. Kui püsiv, on meiega kõik.”

„See on püsiv,” ütles Reinar vaikselt.

Uldar ohkas. „Keegi on rääkinud viimsest kohtupäevast ja inimeste teadvusse on sajandeid sellega seonduvat paanikat külvatud. Ent religioon on murdunud ja kuigi esineb massilist hullust, peab suur osa inimkonnast kenasti vastu. Keegi on rääkinud erilistest nähtustest, keegi on hoiatanud. Keegi on levitanud legendi uuest päikesest.”

„Jah,” mõrises Reinar. „Jah, sellega tuleb viimasel ajal arvestada.”

Nad seisisid korraka vastamisi.

„Miski ütleb mulle, et ka sinul on lugu, mis võiks üsna huvitav olla?” lõikas Margo hääl kasvava pingega läbi vaid silmapilgu enne, kui nad teineteise kallale oleksid sööstnud.

Mehed jäidki teineteist mornilt põrnitsema, ent siis sirutas Hugo käe laua alla ja leidis termose.

„Kohvi? See on isegi soe...” Ta ei suutnud alla suruda tasast maniakaalset naeruturtsatust, kui taipas, miks termos soe on.

„See ei ole sul kunagi juua kõlvanud, aga olgu,” lasi Reinar endale tassi valada. Ta ei teinud välja kruusis hõljuvast tuhasta, mühatas ja hakkas kobamisi rääkima.

*

„Elas kord üks poiss, kellel miski ei õnnestunud. Ükskõik mida ta ka ette ei võtnud, ükskõik kuidas ta ka ei proovinud, läksid asjad viltu. Kohutavalt palju hiljem sai poiss aru, et ehk ei läinudki asjad viltu, kuid siis oli hilja, siis oli ta juba ammu teinud mõned pöördumatud otsused, mõeldes, et on

täielik luuser. Ja mõistma hakkaski ta ju tänu sellele, et oli muutunud millekski hoopis muuks. See poiss kasvas kodus, kus oli naiste võim. Tal oli kodust kaasas vaid üks kogemus – ema otsustab kõik ja isa vaikib ning teeb, nagu kästakse. Ema pidas vajadusel nõu oma emaga, mõnikord õega, ja kui tütar – mu õde – vanemaks sai, isegi temaga, aga mitte kunagi majas elavate meestega. Nagu ikka, tulevad sellised mõistmised teismeliseas, ja kui poeg kord juba oma isale ülevalt alla vaatas – ma mõtlen praegu otseses mõttes, viieteistkümneseolt olin isast pikem – ja kogu olukorra lohutust mõistis, oli ta ometigi kaugel mõistmisest, millist pöördumatut kahju ta suhtumisele ja maailmavaatele sellises kodus kasvamine teinud on. Oh, mingite lõpueksamite ajal emaga killutseda, et kuigi sa ei väsi meelde tuletamast, et kui ma eksamid ära teen, siis *tänu* sinu vingumisele, ja kui ei tee, siis *vaatamata* sinu vingumisele, ehkki tegelikult on täiesti vastupidi – sellega sai ta hakkama küll, ehkki kaotas tookord tolle õppimiseks hädasti ära kulunud õhtupooliku vanemliku vestluse peale; sellist näägutamist polnud ta ammu kuulnud, siamaale meeles... Asjad omandasid uue dimensiooni siis, kui tüdrukud mängu tulid. Täpsemalt üks neist. Sina, Margo.

Me ehk oleksime suurepäraselt sobinud ja koos õnneliku elu elanud, kui kusagil oleks leidunud selline issand jumal, kes meie eest kogu elu ära otsustab, sealjuures muidugi aktsepteeritavalt meie kasu ja heaolu silmas pidades. Sellist jumalat muidugi ei ole, oli minu ema ja õde ja vähesel määral ka tädi ja vanaema ja sinu kasuema. Kari rumalaid omakasupüüdlikke jobusid. Kõik, mida nad meile rääkisid, on sitt. Kõik nõuanded tagantjärele vaadates pahatahtlik lollus... Sina ootasid minult, et ma sind juhiksin, mina ootasin seda sinult, sest ma ei kujutanud teisiti ettegi, ja tulemuseks sai... ei, see on liiga piinlik.

Me Andreasega ei saanud sinult süütuse võtmisevägi hakkama. Mis on eriti vilets tulemus, arvestades, et sinust sai prostituut. Kallis selline, ja mitte igapäevane, aga ikkagi prostituut. Ma tahtsin su üles korjata, ma olin valmis sind terve elu armastama, aga ma ei saanud millegagi hakkama. Ma ei saanud minu elu täitvate korralike naiste vaimse halvaksapanu vastu. Ma käitusin nagu tõeline argpüks.

Vaikite? Muidugi, ma ei räägi ju midagi uut.

Siis läks sõber... saagem õigesti aru – sõber, aga ikkagi viimane jobu, kellest üldse ei peaks asja olema, sõber, aga paks ja inetu olevus, kelles peaks seksapiili olema sama palju kui surnud tursas, sõber, kuid ikkagi selline, kellega koos tüdrukuid ei jahitud, sest temal ei peaks sellele alale absoluutselt asja olema – selline sõber läks kolmeks aastaks kaduma ja tagasi tultes vedas tolle armsa plika, kes oli poisi jaoks kõigi hingehaavade põhjustaja, kuid jäänud talle siiski unenägude süütuks inglakeseks, kohe esimesel õhtul voodisse. Tegi talle lapse kah, et alandus täielik oleks. Ja kadus siis. Poiss proovis veelkord õnne, oli nõus isegi lapsele isaks hakkama, aga tüdruk, saate aru, prostituut, saatis ta pikalt.

Kas tasub siis imestada, et kui tuli keegi, kes seletas ära, mis sõbraga juhtus, et ta nii muutus, ja pakkus samu võimalusi – kas tasub siis imestada, et ega tal kaua veenda ei tulnud?”

„Ainult et tüdruk et tahtnud teda ikkagi,” noogutas Margo kuivalt.

Reinar vaatas üles. „Jah. Aga kuidas seda öelda? On palju asju, mis seda on kompenseerinud. Näiteks lootus väga pikale ja huvitavale elule. Näiteks see, et ma saan siit kaasa võtta niipalju neidiseid, kui ma tahan. Tunduvalt nooremaid ja kenamaid kui sina, anna andeks. Minu jaoks on ju üks lahti ja ega tol olendil, kes koju tahab, mind enam pärast kojuminekut tarvis ei ole. Ruumi Galaktikas on ja inimkond saab uue võimaluse. Minu juhtimisel.”

„Ma jään parem siia, kui sinu juhitud maailma tulen,” turtsus naine.

„Kuidas soovid,” nõustus Reinar leebelt, „aga on tuhandeid, kes eelistavad mind surnuuskülmumisele, nii et ma lepin sellega, et mul jääb sinust vaid kibemagus mälestus.”

„Ja me ülejäänud?” tuletas Uldar meelde.

„Sina lased ju ka varsti jalga. Olgu... saan aru, Margol hea turtsuda, tal veel teine võimalus.”

„Ja mis sa nüüd tõsimeeli mõtlesid hakata sobivas eas neidiseid läbi käima, et nood sinu haaremiga ühineksid.”

„Enam-vähem jah. Mis mind selles takistama peaks? Kodutöö on tehtud, nimekirjaga olen juba

natuke vaeva näinud.”

„Mine siis. Kutsu neid, kuni veel pime on. Sest pärast nad enam ei taha.”

„Jah, ja Pilveteadvus arvab, et see ei ole sobiv tulemus, kui maalased siiski ellu jäävad. Nii et...” Ta tõusis ja ohkas.

„Jah.”

Reinar ja Uldar hüppasid teineteise kallale. Hetkeks sulasid nad kokku, järgmiseks sulasid nad tõepoolest kokku ja siis olid nad kadunud, ainult röökiv tulesammas sööstis kõrgustesse, olles läbinud lae, nagu seda poleks olnudki.

*

„Oh kurat, kurat, KURAT!”

Hugo sööstis diivani poole, kus Margo oli istunud. Ta selg põles, kuid ta ei teinud sellest väljagi. Diivan oli ümber paiskunud ja nii natuke kaitsnud seal istujaid. Naine lamas kägaras ja tossas, poiss tihkus nutta. Hugo embas neid, justkui lootes, et nii mõjub ehk neilegi tugevamalt see veider jõud, mis teda taastas.

„Emme...” Poiss polnudki kummalisel kombel eriti viga saanud, ent Margo jäi liikumatuks.

Möödusid minutid.

Siis võpatas maapind tasakesi.

Möödus veel veidi alla kümne minuti ja korraga kattis Hugo pimestatult silmad. Läbi katuse, mis ei olnud täielikult kinni kasvanud, langes pimestav päikeselõõsk.

„Kuidas?” kriiskas kinninaelutatud pundar. „Kuidas? Oh... Uldar ei olnud see, kes kannab loomisjõudu. Laps oli.”

Hugo piilus ringi, silmad harjusid tasapisi päevavalgusega. Margo lamas endiselt sealsamas, osaliselt tema embuses, kuid poiss oli kadunud.

„Aap! Kuhu ta läks?”

Hugo vaatas ringi, tuulas toas ja tormas korraks trepilegi.

„Kus poiss on?”

Maja ümber vahtis tõlbilt vähemalt sada relvastatud meest, kuid mingit vastust neilt ei tulnud.

Hugo lõi käega ja põlvitas uuesti tagasi Margo juurde.

„Miks tema ei taastu? Ega sina midagi ei tee?”

„Ei... seda jõudu ei juhi mina. Ma ei saa sellest aru.”

„Saad sa midagi teha? Ma lasen su lahti, kui sa ta ellu äratad!”

„Ma peaksin lähemale saama...”

Mees tõusis, võttis naise ettevaatlikult sülle ja viis otse oma külalise kõrvale.

Natuke aega valitses vaikus, siis hakkas känguru naeru kõhistama.

„Miks sa, vördjas, naerad?” Hugo kaalus käes vasarat ja naela.

„Lase mind lahti, siis ütlen.”

„Ei lase! Ärata ta ellu!”

„Ei, seda ma ei saa kahjuks teha.”

„Miks?”

„Lase mind enne lahti. Ma ei tee ju enam midagi halba.”

„Sa oled juba teinud nii palju halba, kui vähegi said. Mina ja sina. Ei, ma ei lase sind lahti.”

Hugo võttis naise pea jällegi enda sülle ja silitas ta juukseid. Ta istus seal niimoodi kaua.

Väga kaua.

„Kas võib sisse astuda?”

Hugo võpatas ja vaatas üles ukse poole.

„Aa... sina. Sa oled vist ainuke, kes küsib. Teised... õnneks pole keegi ammu käinud. Kas mind on unustama hakatud?”

„Sind unustama? See on võimatu. See sinu rahvuspark on konkurentsituult kuulsaim paik terves universumis. Ka sina oled staar.” Määratlematus varases keskeas mees oli läinud eesriide juurde ja selle kõrvale lükanud.

„Tere, noor jumal,” kägises olevus.

Järgmiseks astus uustulnuk akna juurde ja avas selle.

„Päev on. Ja siin haiseb. Miks sa inimese moodi ei ela?”

„Ma ju ei ela, Aap. Ammu enam mitte. Inimese moodi... See on minu karistus. Ja tema oma. Vaatleja, kes ei vaata.”

„Ise me endale põrgu teeme.”

„Jah, ise me endale põrgu teeme. Ma mängisin maha kõik, ma tõin surma kõigile, keda kalliks pidasin, ja ma ei saanud midagi.”

„Jah, Minu Ema Fännklubi Neljandaks Jäänud Liige. Aitab küll. Sinuga on ta veetnud rohkem aega kui kellegi teisega, ära virise.” Ta silmitses kolpa laual seletamatul ilmel, enne kui pilgu ära pööras.

„Miks... Miks ta suri?”

„Ma olen sulle seda korduvalt öelnud. Ta valis. Ta jäi inimeseks. Naiseks. Ta andis elu mulle, aga ei võtnud vastu midagi jõududest, mis sellega kaasas käivad. Ta jäi puhtaks.”

„Siis just sellepärast.” Hugo noogutas ja võttis kolbalt põlenud küünla. Ta vahtis kaua tühjadesse silmakoobastesse.

„Ometi...”

„Ah, ära vahi! Teda pole ammu enam. Ja ometi on ta alati. Ainult et sina vahid tõtt mitte tema, vaid pelgalt füüsilise eksistentsi jäänukiga.”

„Ma ei oska teisiti mõelda. Ja ma maksan oma hinda...”

„Jäta. See on valik. Sinu valik.”

„Jah, see on minu valik.” Ta kõhkles. „Ainult et ma ei tea...”

„Ühesõnaga, sulle hakkab aitama?”

Hugo muigas kõledalt. „Räägi mulle sellest maailmast.”

Aap tuli ja istus tema vastu teisele poole lauda.

„Sa ei ole kunagi küsinud.”

„Kiusust. Ja ma olen ju teadnud. Sina ei tahtnud end näidata ja mina pidin neile kõike rääkima, kogu sellele karjale, kes siin kunagi ringi sahmerdas. Et Maa asub põhijada kollase kääbustähe orbiidil. Et see täht on ligikaudu sama suur kui päike, aga kõigest kaks miljardit aastat vana, ent korralikult põhijadasse jõudnud ja stabiliseerunud, nii et inimkonnal on siin vähemalt kaheksa miljardit aastat aega. Noh, selle oleksid nad ju varsti ise ka välja raalinud, aga osa asju tuli ette öelda, et nad kuulaksid... Et loomulikult on kogu süsteem tehisk. Et taevasse vaadates avastavad nad peale Maa tolle päikese ümber tiirlemas kaksikümne kolm objekti, millest kaksikümne kaks on umbes maasuurused planeedid, kõik ilusti samal orbiidil, ja nagu sa ehk mäletad, on tegu kolme keha probleemi väga erilise lahendusega, süsteem on stabiilne ja kõik need objektid on sünkroniseeritud. Misasi on kahekümne kolmas... Ah, pole oluline.

2047 tähte, kõik lähema viie valgusaasta raadiuses. Muustris, tõsi, mitte väga korrapärases. Rohkem ei ole siin mitte midagi. Lihtsalt mitte midagi.

Siis see lugu Tsiivilisatsioonide Kohtust ja otsusest Maa kohta... Et teil on meist sama vähe lootust aru saada, kui šoti lambakoeral taibata, kuidas koeratoit konservikarpi satub. Siis see pateetiline kujutluspilt külmuvast tsiivilisatsioonist, kes kunagi sama ebaõigluse käes kannatas, kellest siiski mõned suutsid kohutavate kannatuste kiuste vastu pidada ja luua eoonide jooksul kultuuri, mis töötas kätte maksta. Ja kuidas nad siis korjavad üles ja annavad võimaluse neile, kes surema visatakse. Et nad ootavad meid.” Ta ohkas. „Aga ma ei tea sedagi, mis ehitised need seal eemal on.”

„Maa leppis,” alustas Aap. „Ühtki arvestatavat sõda ei ole enam olnud. Nad avastasid varsti hulga veidraid asju, alates ruumi kõverusest ja taustfoonist, lõpetades minupärast või neutriinotihedusega. Et see universum on tehisk, on igast otsast näha. See oli ju nii ilmne, et inimkonnale anti võimalus. Iial, mitte iial ei ole võimalik unustada, et meie ellu sekkuti ja see maailm, milles me elame, ei suuda enam mingit pidi pretendeerida loomulikule tekkele.

Juba käib teiste planeetide koloniseerimine. On toimunud tohutud läbimurded igal alal. Viimase kahe sajandiga on kõik muutunud määratult rohkem kui isegi kahekümnenda sajandi kõige pöörasematel aegadel. Kasutatakse aatomijõude, valmistatakse täheekspeditsioonideks, on leitud vastasmõjuvabad tõukurid ja Genfi kiirendis katsetatakse Einstein-Roseni sildu.”

„Viimase kahe sajandiga? Kas tõesti...”

„See paik siin ei asu tavalises ajas ja ruumis. Aga seda peaksid sa ju ise teadma. Negentroopiaväli, mida kiirgab see õnnetu elukas, moonutab maailmajooni. Ent see on nagu tempel. Lapsed tulevad siia. Toovad vanale erakule süüa. Ja kirjapaberit ja mandariine. Mõnikord tulevad nad tagasi samal tunnil, mõnikord nädala pärast. Ma ei lähe neile ütleva, et see juhtub siis, kui te jälle tülitsete. Aga nad on vähemalt teooria tasemel hakanud seda mõistma. Sa oled kangelane seal maailmas, Hugo. Pühak. Ainus muide.”

„Ja sina? Õige, sinust nad ju ei tea... Kuidas sa nii vanaks oled elanud?”

„Mis otsast mina inimene olen?” Ta vidutas silm. „Näed Kuid? See ei ole muidugi meie vana Kuu, see on kaks korda suurem. Andreas tuli sinna. Imbus kuidagi läbi. Nad ei taha meid rahule jätta. Selleks olen mina siin. Ja sina.”

„Ma olen väsinud. Ma tahan ära. Viimati proovisin täna öösel.” Hugo oli tõusnud ja uuris samuti kuud. „Ma ei ole kunagi palunud...” Ta hõõrus valgusega harjumatuid silmi.

„Sa oled vaba.”

„Nii et järgmine kord?...”

„Sa oled ammu vaba olnud. See on sinu enda tahe, mis sind siin kinni hoiab. Otsi seda enda seest. Karistus on ammu kantud, vihakobarad on taas mullaks saanud ja päike on kuivatanud pisarad.” Aap taandus ja istus uuesti.

Vanamees jäi seisma, silmitsedes lagunenenud maju, mis kaugemal metsale ruumi tegid. Ta seisis seal kaua. Tasane tuuleke pühkis tema küljest tolmu ja tahma, mis võisid pärit olla esimestest põlemistest. Ta särk hakkas pudenema, siis juuksed ja nahk. Uitlev tuul muudkui keerutas tolmu, siis tuli üks tugevam iil ja korruga Hugot seal enam ei olnud.

Aap lehitses käsikirja, oli seda teinud kogu selle aja, kui Hugo olematusse hajus.

„No ja mina?” tuletas Vanade Täherahvaste esindaja end meelde.

„Sina? Mitu tsivilisatsiooni sa oled hukkumisele määranud? Vaatleja! Milline silmakirjalikkus, Kohtunik ja Timukas!”

„Ma hakkas seda kord taas tegema.”

„Ma tean.” Aap ohkas. „Mind ootab tüdruk. Aga ta kannatab. Kui ma mõtlen kõigile neile mõistuslikele olevustele, kes jäävad ellu seni, kui sina siin oled...”

„Ma ei ole ainus Vaatleja.”

„Jah. Aga igaühele mõõdetakse tema tegude järgi. Mõnikord on maksmise aeg. Meil on siin nii sadakond tuhat aastat aega, sõber, enne kui see rahvas alumised teed avab ja meid leitakse.”

„Milline vihkamine! Toita mind mandariinidega...”

„Milline vihkamine,” noogutas mees. „Kuule, kas mandariin on päikese sümbol või tuletab see sulle meelde, mida juhmid rohusööjad söövad? Pole vahet, ma ju tajun, et see mõjub...”

„Ma ei ütle sulle.”

„Olgu sul rõõm saladust pidada. Igatahes vajab see maailm pühakoda. Meeldetuletust. Selleks me sobime. Meid ootab pikk ja üsna igav vahikord. Veel mandariine?”